

Bernt Lie

Svend Bidevind

Skolehistorier

bokselskap.no
Oslo 2020

bokselskap.no, Oslo 2020

Bernt Lie: *Svend Bidevind*

Teksten i bokselskap.no følger 5. oplag, 1911 (Kristiania/Aschehoug). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-522-4 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-523-1 (epub), 978-82-8319-524-8 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Svend Bidevind

Omtrent i midt klassen sat Svend Bidevind. Fra maaned til anden, naar hovedkarakterene regnedes ut, og nummer gaves derefter, flyttet han kanske en plads op eller en plads ned, – i midten omtrent blev det.

Han kom ind paa skolen i 3dje middel, og noget særlig rart var der ikke ved ham, uten at han talte et andet sprog end her i byen; han kom nemlig fra en by sørpaa, hvor de skarret paa r'et. Og saa hadde han for vane, naar han sat og hørte efter, at lægge hodet over paa skakke og se paa den som talte, bare med høire øie; med det venstre saa han ret i sin egen næserot.

[4] – Seiler du altid slik for bidevind, du Svend far? spurte adjunkt Svenningsen en dag og apet efter ham, – og dermed het han *Svend Bidevind* for al sin tid.

En ganske almindelig gut forresten, midt i klassen. Der blev ikke lagt mere merke til ham end til de andre dernede paa mellembænkene, de jevne middelveisfarere mellem elendigheten – sekserne og prylerne – nedenfor og herligheten ovenfor blandt de kappestridende dukser. Nærmest var det slik at lærerne ikke likte Svend Bidevind. Der var noget eget ugreit ved den gutten, og en doven hund var han saavisst! Der var tegn nok paa evner langt over midten av klassen; det formerkedes tit nok, naar det gjaldt begripelsen og ikke netop læsningen, at den gutten skjønnte baade fort og godt. Men leksene kunde han aldrig mere end saa halvt om halvt – og knapt nok det.

– Ja du har det saa' n paa et skipperskjøn, du Svend far, sa Svenningsen, – det kan være bra nok paa styrmandsskolen kanske, men her duer det ikke, min ven!

Og saa fik Svend Bidevind sin vanlige karakter, som var 2,5, men oftest med et ærgerlig slængord efter sig, naar han gik nedover med karakterboken:

[5] – Egentlig skulde du ha blank 6, for det duer ikke et gran, det du farer med her!

Hvad der ærgret dem – lærerne altsaa – mest ved Svend Bidevind, var at han aldrig vilde staa ved at han ikke kunde noget. Stod der ingen anden utvei aapen, var han evig fuld av undskyldninger, hvorav han sendte den ene frem for sig efter den anden som en feltherre sine hærlinjer indtil sidste reserve. Saa hadde han tilfældigvis faat vite gal lekse igaar, – saa var netop dette blad ute av boken hans, eller han hadde en ældre utgave, hvor det stod anderledes; saa brukte han bok sammen med sin søster, som hadde lagt den igjen paa sin pikeskole osv. osv.

– Brukte du hodet dit saa godt paa at lære dine ting som paa at lage dig undskyldninger, saa kom du langt, du gutten min, sa overlærer Bugge.

Ellers prøvde han paa mangfoldig vis at vinde sig utseende av at han jo *egentlig* kunde det saa udmerket – at det bare var saa rent – hæ – svineuheldig, at han just nu stod her og glemte det! Ja, alt maatte de tro og tænke, bare ikke det som var den eneste, reneste stadige sandhed, at han ikke hadde set

paa leksen derhjemme!

[6] Mest drev han sig med at gjette, og her var han en ren mester.

Merket han at der i timens løp var fare paa færde for at bli hørt, – enten f. eks. læreren begyndte i en viss orden efter protokollen, eller han stod for tur ifølge antallet av de ganger han var blit hørt i maanedens løp, – geraadet Svend Bidevind i en fordækt, men ivrig virksomhet paa sin plads. Han stablet bøker op foran sig paa pulten i hele bygninger og bolverker til ly mot ransakende blikke fra oven; bakved fik han saa lekseboken aapnet paa gløt, og saa keg og skjelte han sig under stadig vaktsomhet op mot katederet nedover siden fra det punkt hvor det kunde beregnes at den som blev hørt i øieblikket, vilde bli stanset. Skulde det saa uheldigvis træffe at læreren begyndte at spasere op og ned paa gulvet og indimellem pultrækkerne. saa de beskyttende mure blev nytteløse, puttet han boken i et ubevogtet øieblik op under vesten, sat litt og reiste sig saa:

– Kan jeg faa lov til at gaa i gaarden?

Nu, den bøn var jo vanskelig at avslaa, og blev den det allikevel, sat Svend Bidevind en stund urolig, og gjentok saa sin anmodning med beklemt og indtrængende stemme.

[7] Saa hadde man da en fem – syv minutters tid derute til uforstyrret studium

Langt fremover i leksen rak han jo sjelden paa dette vis, og naar han saa blev hørt, slap den stjaalne kundskap jo pludselig op. Varsomt stak han saa frem et ord eller to, begyndelsen paa en sætning som kunde ha sandsynligheten for sig – forsiktig anglende efter et opmuntrende nik fra katederet om at han var paa ret vei, et hjelpende ord, hvorpaa videre kunde bygges. Ofte gik det godt. Der var saa mangt og meget et vaktsomt øre kunde lytte sig til av sandsynlighet, bare man hadde begyndelsen; om utfaldet av et slag, om et verbums styrelse efter eller imot regelen, om ja eller nei paa et spørsmaal, – der kunde anes saa meget allerede av maaten hvorpaa spørsmålet stillede! Men saa kunde det jo hände at det gik rent spillende i væggene galt. Hadde han en stund faat læreren med sig med nik og velvillig opmuntring, – javist – rigtig Svend – præsens parti – particip ja! – og der saa ved et rent vanvittig galt gjettet ord pludselig aapnedes en vankundighetens avgrund under den ulykkelige Svend Bidevind, da brøt vreden løs over ham vældigere og varmere end vanlig!

– Jeg mener du staar her frækt og gjetter dig frem, gut! Jeg skal lære dig! Tror du det [8] nytter at ta mig ved næsen, din slubbert, saa tar du skammelig feil!

Og der blev juling og 4 og anmerkning i karakterboken og al ulykke over den makeløse knegt som mente at leksen lod sig *gjette*! Og som imidlertid lusket tilbake paa sin plads efter sit nederlag med en egen lun mine av at dette uhørte jo dog *hadde* latt sig gjøre – ikke saa sjelden!

I det store hele tat tok lærerne forøvrig liten eller ingen notis av Svend Bidevind; hadde de ekspedert ham med 2,5'eren, saa de ikke stort efter ham. Og Svend Bidevind paa sin side saa eller hørte ikke stort efter læreren heller, saasnant «støiten» var over, og han vel var paa plads uten at ha noget at grue for. Resten av timen sat han stille paa sin bänk uten at gi anledning til nogenslags klage over snaksomhet eller anden «forstyrrelse av undervisningen», som det het i anmerkningene. Mest sat han og rablet og skrev

paa nogen papirlapper. Undertiden hændte det jo at der forlød et barskt:

– Sitter du uopmerksom, gut! Læg væk de greiene!

Og Svend Bidevind la sine lapper bort. Engang stanset overlærer Bugge bak ham og keg over hans ryg.

[9] Hvad er det du bestiller, gut? Faa se – hvad er det du sitter og skriver?

Svend Bidevind fór op som bitt av en orm, men da overlæreren vilde ha lappen, hadde han alt lynsnart puttet den i munden og tygget den sammen i en klump.

En anden gang Svend Bidevind havde uke og leverte sin tyske læsebok op paa katederet til adjunkt Svenningsen, fandt pludselig adjunkten frem et stykke papir inde i boken.

– Nei hvad finder man her! Et utrykt digt av hr. Svend, mener jeg!

Svend Bidevind blev ildrød der han sat, og reiste sig. Men Svenningsen holdt papiret høit op, la sig frem over katederet og sa:

– Det maa vi høre, mine herrer!

– Nei, nei, ropte Svend Bidevind, som var sprunget næsten helt frem mot katederet, og stod og rakte haanden frem efter sit papir.

– Gi mig det!

– Gi mig det? Hvad er det for en tone! Gaa og sæt dig! Og saa læste adjunkten med høitidelig stemme:

Han stod paa galliotens dæk
saa rank, saa høi, med vaakent øie,
[10] Kolumbus, seileren saa kjæk,
og agterut man hørte fræk
et oprørsk mandskap vildt at støie.

Han stirret utover det vide hav,
hans bryst sig hævede og sænkte:
«Skal intet land staa frem derav?
Skal kun jeg finde her en grav
for mig og for den plan jeg tænkte!»

Men bak ham nærmet larmen sig,
de kom med dragne sverd ihænde,
«Vend om, Kolumbus! Vi vil ei
dig følge paa din vilde vei,
her skal din galskap ha en ende.»

De stimlet om ham, hujed, skrek,
sverdklinger alt hans klædning rørte,
de truet, bandet, larmen steg,
Kolumbus stirret stum og blek,
som om han intet hørte.

Da smilte han med taus foragt,
da stilnet deres vilde færden,
de saa ham staa med armen strakt,
– da saa de, lyst av solen svakt,
en stripe av den nye verden.

– Se, se, et epos! sa Svenningsen. Alle guttene saa ned mot Svend Bidevind, de fleste fnisende med haan. Svend Bidevind sat med hodet i armene, næsen klemt ned i pulten.

[11] – En storartet digtning! sa adjunkten.

– Der var nu feil i versemaalet etpar steder da! smilte Simon Selmer, duksen, fra sin førstebænk op mot adjunkten.

– Dette maa man omhyggelig opbevare, sa Svenningsen paa sin spotske maate, idet han foldet papiret sammen.

Da saa Svend Bidevind op. Adjunkten tok det sammenlagte papir og stak det ind i sin Brystlomme. Svend Bidevind reiste sig og sprang frem:

– Gi mig det: Det er mit!

– Det *var* dit. Nu er det mit, hr. poet!

– Jeg vil ha det igjen, skrek Svend Bidevind med graaten i halsen.

Adjunkt Svenningsen saa forbauset og strengt paa Svend Bidevind; slik hadde han aldrig set den stilfærdige gutten.

– Hvad er det du vaager? *Vil?* Din vilje ligger foreløbig her i min lomme, Svend far, og der blir den liggende. Sitter du med slike uvedkommende saker i timen – jeg ser jo nok at produktet er skrevet med skolens blæk – saa tar man det fra dig, konfiskerer det, simpelthen!

Da hændte der noget uhørt. Svend Bidevind stod fremme mellem de to første pulter, Simon Selmers og Anton Bechs. Da adjunkten [12] ved sine sidste ord nikket blidt og klappet sig over brystlommen, slog Svend Bidevind av al magt næven i Anton Bechs pult, saa det smaldt, og ropte med graaten dirrende i stemmen:

– Aa, det er skammelig!

Adjunkten fór ned fra katederet.

– Hvad sa du? Hvad sa du, gut? han knep ham i øret.

– Skammelig, skammelig! skrek Svend Bidevind rent fra sig, mens graaten tok overhaand over ham.

Da smaldt en ørefik, en til, atter en, og for hver fik ropte adjunkten:

– Hvad sa du? Hvad sa du?

Og Svend Bidevind gjentok mere og mere skrikende sit:

– Skammelig! Skammelig!

Og det smaldt og smaldt og smaldt igjen, adjunkten slog ildrød av sinne, og Svend Bidevind ropte. Hele klassen sat som forstenet. Endelig holdt adjunkten op, slængte Svend Bidevind fra sig og saa glupsk paa ham:

– Nu tænker jeg du har faat nok, din lømmel!

Svend Bidevind stod likblek, skidden av taarer med spilte, stive øine, og saa ropte han, – det lød som et angstskrik:

[13] – Skammelig!

Adjunkt Svenningsen fór frem igjen.

Da reiste Anton Bech sig paa sin plads; han var klassens sterkeste gut, høi og lys. Ganske rolig traadte han ut av bænken foran adjunkten og sa:

– Det *var* skammelig!

Svenningsen tok et skridt tilbake og stod stum. Anton Bech saa ham rolig ind i øinene; bak ham hulket Svend Bidevind. Ellers var der lydløst stille i klassen.

Adjunkten vendte sig og gik etpar ganger frem og tilbake over gulvet. Uten et ord gik han saa op paa katederet og begyndte at høre Simon Selmer i grammatikken. Anton Bech satte sig ned, og Svend Bidevind gik paa plads.

Timen forløp dødsstille, bare med leksehøringens jevne, dæmpede ord. Da det ringte, gik adjunkt Svenningsen uten et ord, han glemte at gi lekse til neste gang.

I frikvarteret holdt Svend Bidevind sig for sig selv, unna de andre; han var rød og underlig.

Forresten holdt han sig ogsaa ellers mest for sig selv. Han hadde været paa skolen i snart to aar nu, og allikevel var det likesom ingen kjendte ham endnu. Utenfor skolen var han næsten aldrig sammen med klassekameratene.

[14] Han holdt sig mest hjemme i den store, gamle gaard, hvor han bodde. Nogen paastod at han lekte med jenter – han hadde etpar søstre; ellers visste man paa en eller anden maate at han derhjemme i gaarden hadde mange slags sine egne greier, som han stelte med. Naa, der var ingen som egentlig brydde

sig om ham heller, eller gransket efter hvad han holdt slik for sig selv! Han var heller ikke fri for at være litt vittig av og til, vilde gjerne gi sig mine av at vite mangt og meget utenom, voksent; ikke samlet han paa frimerker, heller ikke paa knapper; han likesom holdt sig for god, for voksen til denslags.

Nu gik han der altsaa for sig selv henne ved skolegjærdet, og de andre guttene stod i klump ved gymnastikalstrappen og snakket om ham og keg bort paa ham.

– Svinagtig uvørnt gjort da! fandt de fleste.

– Digter gjør han altsaa, den gælningen!

– Men like i synet paa Svenning da, gut!

– Uforskammet! erklærte Simon Selmer; – bare vigtigheten for det verset naturligvis, som han synes er saa uovertræffelig storartet!

– Det var da ialfald likere end dem jeg har set dig gjøre, Simon, tok Anton Bech i, han stod og saa over paa Svend Bidevind henne i gjærdekroken.

[15] – Hvorfor du blandet dig op i det, Anton! Karslig naturligvis, vrængte Simon Selmer.

– Hvorfor jeg blandet mig op i det? Jo det skal jeg si dig, det var fordi *du* hadde blandet dig i det først, – for at smiske for Svenning. Og det var skidt gjort av dig, for det første fordi det var lumpent altsaa, og for det andet fordi Svenning altid er væmmelig med det haanet sit, som vi aldrig skulde le av.

– Blandet jeg mig?

– Kom du ikke kanskje med nogen vigtighet om versefötter! Ogsaa noget!

Anton Bech stak næverne i bukselommerne og slentret nedover mot gjærdet. Da han nærmet sig kroken, vendte Svend Bidevind sig halvt til siden og pirket i plankestolpen.

– Du skulde bare latt ham slaa væk, sa han ind i væggen, – nu faar du, du ogsaa. Der er ikke mening i slikt, ser du – for min skyld.

– Mening! Tror du jeg vil sitte og la Svenning fornærme klassens ære! Skal han ha lov til at blande sig i lapper som han finder i boken, og som ikke rager ham!

– Ja, men

– Svinagtig godt gjort av dig, Bidevind, ser du, simpelthen svinagtig godt gjort!

– Haa –

[16] – Nu kommer rektor altsaa. Han klager naturligvis nu straks, Svenning.

– Ja–a.

– Men jeg for min part sier rektor besked, jeg, ser du, om Svenning sine lumpenheter. Det kan du stole

paa. Saa kan han gjøre hvad han vil.

– Tror du det blir – fælt?

– Aa det er ikke godt at vite. Ifjor blev Anders Holm vist ut, han. Han hadde sagt «tosken!» til overlærer Bugge.

– Vist ut av skolen?

– Ja, simpelthen. Men det var jo værre. Gubben Bugge er ikke den lumpningen som Svenning er!

Det ringte, og frikvarteret var forbi.

Der blev usedvanlig fort stille oppe i klassen. Det var rektors egen time, historie.

Det varte længe før rektor kom. Alle skjønnte det; det var Svenning som klaget!

Endelig kom han, og der gik et ryk gjennom guttene. Rektor Holst var en mørk mand, alltid meget alvorlig. Han gik op paa katederet, fik leksen av ukehavende, Svend Bidevind, og stilte sig som sedvanlig deroppe med benene litt fra hverandre, henderne paa ryggen under frakkeskjøtene. Han vugget sig svakt fra den ene side til den anden; øinene, som laa mørke ^[17] og dype under den høie, blankhvævede pande, gik rolig ransakende utover klassen. Flere minutter gik.

– Du Svend! sa han endelig. Rødmen jog Svend Bidevind op i kindene, og han reiste sig angstfuldt spændt.

– Fra hvilken begivenhet daterer vi det avsnit i verdenshistorien vi kalder «den nye tid»?

– F–fra–fra Amerikas opdagelse.

– Hvad aarstal?

– 1492.

– Ved hvem?

– Kristofer – Kolumbus! svarte Svend Bidevind. «Kristofer» kom straalende, i Svend Bidevinds henrykkelse over bare at bli hørt; men ved «Kolumbus» blev han pludselig blodrød og hvisket navnet ned for sig.

Der gik et dæmpet knis gjennom klassen, – meget dæmpet, eftersom rektors mine ingen tilladelse gav til lystighet; streng og alvorlig stod han deroppe og vugget. Men leksen idag var om krigen mellem Nord- og Sydstatene i 1864, saa dette at begynde med Kolumbus og netop Svend Bidevind, – naa, trods den strenge mine gav det dog en lettende anelse om at rektor ikke hadde tat Svennings klage saa skrækkelig høitidelig!

– Hvad landsmand?

^[18] – Spaniol.

- Vims!
- Nei – Genueser!
- Men Spaniolene?
- Utrustet ham.
- Gi mig en kort fremstilling av Amerikas historie fra dets opdagelse til 1860.

Svend Bidevinds øine lyste – for her var han i sit element!

Historie og geografi var de eneste fag Svend Bidevind kunde noget ordentlig av. Ikke saa at han læste stort mere paa leksene her end ellers; men paa et eller andet ubegripelig vis lagret der sig op i ham her hele sikre kapitaler av kundskaper som han aldrig mistet, altid hadde klare og paa rede haand. Han behøvde bare at lukke øinene og se ind i sit indre hode; der hadde han staaende spikerfast hele verdenskartet med hav, land, byer, floder og berg, menneskeracer, kvadratmil, indbyggerantal, ut- og indførsel, næringsveier og al den ting. Og historien – den laa som bevægelige billeder over alle geografis land, han saa den for sig lyslevende for hvert land, hvis farvelagte grænselinjer utvidet sig og trak sig sammen efter tidenes skiftende skjæbner. Han *hørte* det drønnende, taktfaste tridt av de romerske legioner om Middelhavslandene, *saa* Hannibals elefanter i møisommelig, ^[19] tungt stønnende fremgang over alperne; han saa støvskyen i øst av de fremtrængende huner og germaner; i sorte skygger laa middelalderens borger i skog og paa fjeld rundt i Tyskland og Frankrike, med klemt langt borte av kirkeklokker, brus av dæmpet munkesang bak klosterportene, og trompetstøt, lansebrud og slag paa skjold under ridderturningene. Fra Norden kom skibe med Nordsjøens skumsprøit under de løftede dragehoder, ombord stod lyshaarede vikinger i blaa koffer og sølvbelte, blikket utover havet mot sydens eventyr og rigdomme. Længere frem var det som randt der lysten sol over verden, tunge taaker drev hen, og langt borte i lyset steg den nye verden frem av havet; hjemme i Europa hørtes Luthers klare tale i Worms midt imot keiser og pave, fra nord kom «Snekongen» Gustav Adolf med svensker og finner som et snehvitt veir ned i roteriet og uklarheten i Tyskland. – – – Saa blev billederne rikere og mangfoldigere, de vrimlet frem i øst og i vest, nord og syd, det var som de tok paa at kappes, alle landene, om at gjøre historien broket og vanskelig! I Spanien gik Filip den anden stum og mørk med sine prester og munker og holdt pinlige forhør i kjelderne og brandstinkende autodaféer paa gater og pladser; men Wilhelm av Oranien og de flittige nederlændere bød ham ^[20] den seige trods, og de kjæmpet og sultet og led og holdt ut, brøt sine diker igjennem, saa havet flommet ind over deres blomsterhaver og frugtbare enger og skylte over hoderne paa Alba og hans sorte spanioler. – – – I England sat dronning Elisabeth med sin kniplingskrave og sit røde haar og halshugget Maria Stuart, men bygget sig sin sterke flaate, sendte stolte Englændere verden over efter nyt land og nye veier; saa kom Jakob og Karl I og den mørke Cromwell. – – – Men saa var det som tidde alle de andre stille og holdt op en lang stund for bare at se paa Frankrike! Her stod Ludvig den fjortende med allongeparyk og høie hæler paa sin trone i Versailles, og det lavet om ham av pragt og glans og av magt som de andre bare bøiet sig ydmygt for og adlød; hele Frankrike blev til en festsal i straalende lys, hvor hofmænd og damer bevæget sig sirlig i krans om kongen – de herrer med silkestrømper og spidse kaarder, damerne i uhyre fiskebensskjørter og høie parykker, – og der var ikke andet i verden at se paa end Frankrikes festlige sal! Konger og keisere stod utenfor og stirret og saa og

glemte sig rent bort, der blev næsten ingen historie av hos dem selv! Og saa vaaknet de pludselig op allesammen ved et dundrende [21] smeld og en stemme som skrek paa tysk, saa det skar gjennem hele Europa. Det var Fredrik den store av Preussen som pludselig gav ild og kommanderte frem sine kjæmpesoldater mot Østerrike og Rusland og Frankrike tilsammen; og alle kongerne og keiserne rundt om i landene fik øinene til sig og tankerne med fra det franske hofbal, og saa saa de at hundrede aar var gaat, og at de rent hadde forsømt sig! Og længe varte det ikke før de fik syn for at hele stasen i Versailles, som slik havde blændet og bundet dem, var raatten og ormstukken i de hundrede aars løp med Ludvig XIV og Ludvig XV: Revolutionen kom rullende fra bakgaterne i Paris som en flodbølge der vokste og vrælte og slog sønder og sammen den hele maskerade; parykkene føk og hoderne efter dem av alle hofmændene og damerne – og høiest tilveirs føk kongens og dronningens, Ludvig XVI's og Marie Antoinettes. Saa gik det blodrødt for sig! Pøbelhoben hylte, Danton, Marat og Robespierre brølte utover dem, og uavladelig knirket og gik guillotinen, skar og skar hoder fra halser, som brødkniven gik til frokost om morgenen, naar mor smurte mat til dem allesammen derhjemme. Paany var der ikke andet i verden end Frankrike; og alle kongerne og keiserne [22] samlet sig i forfærdelse og gik imot for at stanse guillotinen, jage pøbelen fra hverandre og kvæle Danton, Marat og Robespierre. Men saa klang stormklokken over Frankrike, og de myllret frem i tusenvis og tusenvis, barbente og fillete, med høigafler og ljaær, foran gik revolutionsmændene og ropte brændende ord – det var som en eneste ild og sydende lue mot grænsen, og kongerne og keiserne veg tilbake, bleke og forfærdede. – – – Men ildsluen vendte hjem ifra grænsen, slog ind i Paris, i hele landet, det vokste og steg i et grænseløst helvedesleven, hoderne føk, og blodsprøiten stod tilveirs, pøbelhyl, rædselsmanifeste – – –

Holdt! tordnet en stemme over alt brøl og alt skrik – og det blev stille med ett. Pøbelen spredte sig, ildsluen sank, og røkdampen spredte sig for vinden; Frankrike laa stille i den klare dag, og øverst paa alle de sammenramlede revolutionens ruiner stod en eneste liten mand med en trekantet hat, armene overkors og øinene dype og truende. Og bak den store Napoleon ordnet sig alt det som hadde brændt og brølt, i tætte, faste soldaterrækker under trikoloeren og den gyldne keiserørn – og i femten aar var der ikke levende fred for alt hvad konger og keisere [23] het i verden, de piskedes, jagedes, tumlet om hinanden, kanonene tordnet fra Spanien til Rusland, og frem gik Frankrikes keiser fra seier til seier, og alverden laa foran ham i rædsel Der var bare ett land som holdt sig ukuet, – laa og seilet og krydset utenom ham og passet paa i alle aar, aldrig gav sig, aldrig tok sit øie fra ham eller sine vaktende skuter fra hans vei. Det var England. Og midt i hans seiersrus, midt i rædselens torden over de andres hoder – hugg englænderen kloen i den lille mand med den trekantede hat og løftet ham over land og videste hav og satte ham hen paa den fjerneste ø i verdenshavet.

Og siden blev der stilt og kjedelig langt frem i historien. Og Svend Bidevind hadet ingen i verden som Englænderen for det, saavisst som han elsket og led med ham derute paa den ensomste ø i havet!

– – – En kort fremstilling av Amerikas historie! Slik pleiet rektor Holst alt i ett at ta en rask oversigt over hele land og perioder, og med sit ransakende blik hadde han jo nok opdaget at dette var Svend Bidevinds rette felt. Saa svart og utilnærmelig som rektor stod deroppe paa katederet og vugget sig, saa lyset blinket i den høie elfenbenblanke [24] pande, – Svend Bidevind følte nu allikevel en viss tryghet for ham; at han spurte paa denne maate just nu var som en anelse om at der dog var at haabe paa en høiere art av retfærdighet end adjunkt Svenningsens ildrøde ørefiker!

Og den korte fremstilling gik særdeles godt. Rektor sa ikke sit vanlige «Vims!» mere end etpar ganger, og Svend Bidevind fik en av rektors bitte smaa, fine enere i karakterboken.

Timen gik langsomt og stiltfærdig videre med dæmpet mumlen om den amerikanske borgerkrig, og av og til rektors korte:

– Vims! eller: – Er du slik du?

Endelig ringte det, og leksen blev git til næste gang.

– Du Svend og du Anton Bech blir tilbake her. Gaa ut dere andre.

Nu kom det altsaa! Svend Bidevinds mave krympet sig sammen under brystet. Der blev tomt i klassen. Rektor stod paa katederet, uforandret vuggende sig.

– Kom frem her, dere to.

Anton Bech og Svend Bidevind stillet sig op foran katederet. Anton saa trodsig mørkt i katedervæggen; Svend Bidevinds blik laa angstfuldt avventende paa rektors alvorlige ansigt.

[25] – Adjunkt Svenningsen¹¹ klager til mig over dig, Svend. Han har fundet dette vers i din bok, – rektor trak papiret frem av sin lomme. – Istedenfor at straffe dig for at du befatter dig med denslags uvedkommende ting i timen, finder han behag i dit vers, læser det op for dine kamerater, og vil selv opbevare det. Herfor burde du – baade som hr. Svenningsens elev og som digter – være hr. Svenningsen meget taknemmelig. Du er imidlertid alt andet; du er uforskammet mot hr. Svenningsen. Du har faat dine velfortjente pryl for det, min ven. Og her har du dine vers tilbake – hr. Svenningsen finder dem allikevel ikke værd at opbevares. Værsaagod!

Rektor rakte papiret frem, og Svend Bidevind tok det, blodrød i ansigtet. Rektor stod en stund taus vuggende sig, mens han ufravendt saa paa Svend Bidevind. Saa man nøie efter, var der et fint tegn til et bitte litet smil om rektors tynde læber. Endelig vendte han sig mot Anton Bech:

– Nu Anton, har du intet at si?

Anton Bech saa spørrende op.

– Jeg hører jo du optræder som selvbestaltet høiesteretsdommer i klassen. Men du er kanske naadigst tilfreds med mine bemerkninger til Svend? Jaja, da er jeg altsaa heldigere [26] end hr. Svenningsen, som jo fik sit pas paaskrevet av dig. Jeg faar si tak da!

Rektor rakte haanden frem. Anton Bech slog øinene ned og stod urørlig.

– Gi mig haanden du, gutten min! sa rektor med pludselig forandret tone – næsten hjertelig og gemytlig!

Motstræbende rakte Anton Bech haanden frem; rektor trykket den let:

– Ja, nu kan dere gaa, dere to.

Svend Bidevind og Anton Bech lunket ut sammen.

Et stykke ned i trappen – de gik side om side nedover – stanset Anton:

– Jeg synes altsaa det digtet dit var svinagtig godt jeg!

De gik videre nedover og nærmet sig døren. Ute i skolegaarden gik leven og skrik og skraal som sedvanlig. Atter stanset Anton Bech:

– Du Bidevind, sa han, – vi er enige om ikke at si et muk til de andre om hvad rektor sa!

– Naturligvis! svarte Svend Bidevind.

– Ja ser du, sa Anton, – for de nautene vil saa ikke skjønne likevel at rektor egentlig var svinagtig koselig mot os.

– Nei, sa Svend Bidevind. Han stod ^[27] litt fortænkt; saa sa han:– For han *var* vist svært koselig, du? Jeg fik igjen digtet mit ogsaa jeg!

– Ja, vist ut av skolen blev vi da ikke, lo Anton Bech, og dermed gik de ut i skolegaarden.

Svend Bidevind gik fortænkt baade den dagen og dagen efter.

Der var noget han spekulerte paa.

Tredje dagen hadde de igjen historie med rektor. Og hele timen igjennem sat Svend Bidevind paa sin plads med hodet paa skakke og saa med sit høire øie ufravendt paa rektor, med det venstre stivt i sin egen næserot.

Rektor Holst stod der oppe som ellers, men Svend Bidevind fandt tydeligvis noget ekstra ved ham den dag.

Da timen var slut, gik Svend Bidevind som ordensmand alene igjen i klassen og lukket op vinduene, vasket tavlen og la frem kridt til matematiktimen, dyppet svampen, satte frem den svære trøpasseren. Da han var færdig, stod han en stund og saa i katedervæggen. Saa nikket han frem for sig som med en beslutning:

– Jo! Rektor *var* igrunnen en koselig kar!

^[28] Men fra disse dage var det som blev der nogen forandring paa skolen for Svend Bidevind. Ikke nogen stor eller særdeles merkbar. Men mens han før hadde sittet der som den der ikke i nogen maate hadde andet med det hele at gjøre end bare at snike sig igjennem de seks timer og saa pile hjem til middag, hadde han nu faat som et baand – eller rettere to baand – mellem sig og skolen.

Det ene var rektor Holst.

Hver eneste historietime sat Svend Bidevind og keg op paa den mørke mand som saa pludselig var blit

forandret for ham fra hele skole- og lærer-fiendtlighetens øverste herre og fjerne mester til et menneske, der jevnt og venlig vilde forstaa og tale og dømme som et almindelig menneske – utenfor skolen. Og alt eftersom han slik sat og keg og iagttok, fandt han mere og mere godt og beroligende ut av rektors ansigt, hans stemme, hans holdning. Den høie, blanke pande under det ravnsorte, opstrøkne haar syntes ham saa klok og ren; i de alvorlige øine saa han ret som det var glimt av smil og venlighet. Stemmen og den sagte, regelmæssige vuggen frem og tilbake var saa rolig og værdig. Aldrig blev rektor hidsig, aldrig slog han eller skjeldte han; naar han sa sit: «Vims!» eller: «Er du slik du?» virket det ti ganger ^[29] mere end f. eks. Svenningsens spot og vitser eller overlærer Bugges lange straffeprækener. Og en stor, stor ting til: For rektor var alle guttene like; der var ikke mere smil eller ekstra venlighet mot dem paa første bænkerad end mot dem paa sidste. «Vims!» lød like strengt til Simon Selmer som til vesle Søren Manddraber, klassens største tosk, som altid sat nederst nede. Før hadde Svend Bidevind altid syntes at rektor lignet det svarte billede hjemme i ^[2] Daae og Drolsums illustrerte verdenshistorie av hertugen av Alba. Etersom han nu sat og saa paa ham, især naar han rolig og urokkelig klart gjennomgik store avsnit og perioder av historien for dem, – forsvandt Alba, og rektor lignet mere og mere, især i panden og øinene, den store Napoleon.

Inderst inde paa bunden av Svend Bidevinds sjæl drømte der som en vak uhyggelig anelse om at en dag maatte syndfloden bryte ut over hans hode. Saa han paa sit skoleliv fra først til sidst, var det intet uten forsømmelse og huller overalt. Intet kunde han helt, alt hadde han sluntet unna, gjettet sig fra. Det var gaat saa nogenlunde fra maaned til maaned, fra aar til aar. Men i virkeligheten svævet han over en avgrund. En dag maatte regnskapet komme. Og det vilde bli forfærdelig! Disse tanker skjøv ^[30] han alltid fra sig. De kunde komme pludselig, baade paa skolen og utenfor – som en frysning gjennom kroppen. Men forfærdeligheten var for stor derved, angsten for uhjælpelig vild; den var ikke til at ta op!

Nu, efterat han saa at si hadde «opdaget» rektor Holst, hadde han i denne enslags nødanker. Han fik en fortrøstende fornemmelse av at naar det engang bar løs for alvor, naar skolen gjorde op med ham, far blev hentet og underrettet om det hele osv. – da vilde kanskje allikevel rektor Holst ikke helt slippe ham. Forhaanet, pisket, flaadd vilde han nok naturligvis bli – men ikke helt dræpt! Ikke jaget fra skolen, ikke opgit, sendt tilsjøs, eller overhodet behandlet som den der *aldrig* kunde bli bedre.

Samtidig med at han hadde fundet denne trøst, blev tanken paa den forfærdelige opgjørets dag mere levende i Svend Bidevind, oftere forekommende. Ialfald i hver historietime hadde han den lyslevende for sig, saa han sat og svedet paa bænken, mens han i al stilhet utmalte sig hvorledes det vilde komme og forløpe. Saa sat han og saa paa rektor fra siden, og følte det som stod han alt over ham

Han begyndte for alvor at læse paa historielekserne, og rektor Holst var fornøiet med Svend Bidevind, – saa litet han ellers anet hvad for ^[31]slags tanker gutten gik med, eller at den lille fyr med hodet paa skakke og det underlige bidevindsblik i virkeligheten sad der og forgudet ham, klamret sig til ham i sine angstfulde tanker!

Det andet baand for Svend Bidevind var Anton Bech. Fra hin dag med digtet og Svenningsen var der venskap mellem Anton Bech og Svend Bidevind. I begyndelsen ganske faamælt og umerkelig. Siden varmere og mere aapenlyst.

Fusk!

9/4. Svend har «glemt» at regne sine matematikstykker til idag.

Lange.

16/4. Heller ikke til idag har Svend indlevert de matematiske hjemmeopgaver.

Lange.

23/4. Svends mat. opgaver til idag vidner om høi grad av uorden og forsømmelighet.

L.

30/4. Svend sitter idag igjen 2–3 for at regne omigjen sine matematikstykker.

L.

Det var den brede marg i Svend Bidevinds karakterbok som slik var blit brodert i den sidste maaned.

[36] Hver gang hadde far maattet «forevise», og for hver gang hadde det været ulykkeligere derhjemme. Sidst var det 4 i orden ogsaa!

Nu sat han der i den tomme klasse. Klokken slog halv tre nede i gangen; det gav en bedrøvelig dump gjenklang gjennom den øde, dødsstille skolebygning, hvor Svend Bidevind var den eneste levende.

Han sat igjen.

Han regnet og regnet. Kandidat Lange hadde gjennomgaat alle tre stykkerne for ham, punkt for punkt, med al forklaring og utredning baade om potens og rottegn.

Han syntes nok han skulde huske det ogsaa. Men ...

Der lød pludselig skridt ute paa den tomme gang, og rektor Holst kom ind.

Han kom over fra rektorboligen i bygningens anden fløi. Han hadde en husfrakke paa sig, som Svend Bidevind aldrig hadde set ham i; den var noksaa flekket og styg. Ellers pleide rektor altid paa skolen at være rent ekstra pent og pertentlig klædd.

Det lugtet faarikaal av rektor, og han pirket sig i tænderne.

– Nu Svend, er du færdig med regningen din?

– Nei.

[37] Er du ikke kommet længer? Halvparten av første opgave! Sitter du og dovner dig her?

– Nei, sa Svend Bidevind og bøide sig over sine kladder. – Jeg har regnet hele tiden.

- Og er ikke længer kommet!
- Ne–i.
- Kjære, forstaar du ikke stykket da?
- Nei! svarte Svend Bidevind og saa hjælpeløs op.
- Saa begynd paa det næste da!
- Jeg forstaar ikke det heller! sa Svend Bidevind, og taarerne kom ham i øinene.
- Saa ta bare fat paa det tredje da, gutten min!

Svend Bidevind kunde ikke svare.

- Skjønner du ikke det heller, kanske?
- N–e–i, hikstet Svend Bidevind.

Rektor gjorde et par slag op og ned over gulvet.

- Men dette er jo rent ilde! mumlet han frem for sig. Han stod litt og saa paa Svend Bidevind.
- Ja, du faar prøve en stund endnu!

Saa gik rektor.

Svend Bidevind pudset næsen og tørret øinene. Han stirret i kladdene med alle de fortvilede¹³ tal, alle de lange, umulige regninger [38] han hadde faat sammen, og som bare var galt, – saa galt, saa galt! Naar han var kommet til et resultat i stykket, saa det saa ganske anderledes ut end da kandidat Lange regnet det paa tavlen.

Han saa sig om. Der stod de nedover gulvet og gapte alle de forlatte bænkene; veggene var saa underlig kolde og nøkne, og henne i katederkroken hang vægtavlen over hjørnet. Den var daarlig vasket, og endnu skimtedes streker og antydninger av kandidat Langes regning.

Men den *var* jo udstrøket!

Der var overhodet ikke hjelp at finde nogensteds, hvor han saa hen. Hverken i klassen eller utenfor.

Utenfor – der var far og mor derhjemme, som atter skulde forevise! Nu sat de og spiste middag allesammen, saa koselig. Skjønt – noget videre koselig hadde de det vel ikke nu, de jo forstod at han sat igjen!

Nei, det var dette med de skriftlige oppgaver! Dem nyttet det ikke med, hverken gjetning eller med undskyldninger. Det var fra dem det maatte komme engang, oppjøret, regnskapet med hele skolegangen hans. Og først og fremst i matematikken. Naturligvis. Stilene, baade de tyske og de latinske, dem kunde man jo til nød [39] greie; der var jo baade leksikon og grammatik, og saa var det jo til syvende og sidst

menneskelige *ord* at skrive!

Men matematikken var ganske fremmed. Den hang i luften for sig selv uten sammenheng med nogen verdens anden ting.

$$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$$

$$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$$

Skulde man til at tænke paa a og paa b og a^2 og b^2 , – saa var det ingenting. Noget uvirkelig noget, som intet billede hadde!

Fra første begyndelse hadde det været saa fot–i–hose–let, saa rent barnagtig; men efterhaanden var det vokst likesom rent i løndom; han hadde ikke agtet paa det, ikke lært lekser, ikke hørt efter – og nu stod det der midt imot ham som en stenhaard, uangripelig fiende, en verden han absolut ikke kjendte til.

Jojo! Der hadde han i al stilhet, litt efter litt latt den store fiendemagt vokse over sig; fra matematikstykkerne kom det engang!

Kanske snart! Kanske alt nu med denne gjensitningen som skulde forevises. Nu begyndte de kanskje at spørre efter – snuse om hvordan det egentlig hang sammen ...

Han vak op. Rektor Holst kom ind igjen.

[40] – Se her, Svend, ta dette brev med hjem til din far. Hører du klokken hitop?

– Ja da.

– Naar den slaar tre, kan du altsaa gaa. Svend Bidevind sat atter alene. Men han hadde faat et yderst uhyggelig selskap i det blanke, hvite brev som laa foran ham paa pulten med rektors fine, regelmæssige utenpaaskrift til hans far.

Svend Bidevind sat selv saa blek som det blanke papir. Det *var* der altsaa: Opgjøret.

Her i brevet stod det naturligvis altsammen, klart og ubønhørlig sat frem for far – om at han, Svend Bidevind, gik her paa skolen dag ut og dag ind som den der intet hadde med det hele at gjøre; som, mens de andre guttene læste og strævet, bare gjettet og snek sig unna; og naar far hver maaned betalte skolepengene, var det som at kaste pengene ut av vinduet. Og det var ikke mangel paa evner, som med Søren Manddraber, stakkar; nei, det var idel dovenskap, elendig, jammerlig ...!

Han la hodet ned i henderne; det gjorde ondt dypt nede i maven. Kanske stod der ogsaa om at han skrev vers i timen istedenfor at følge med og høre efter!

Far vilde faa det hele at vite. Han vilde [41] gaa op paa skolen og tale med rektor; saa fik han endnu mere at vite!

Svend Bidevind saa for sig fars ansigt. Saa rent sørgmodig!

– Hvad skal vi gjøre med dig, Svend? vilde far si. Og saa vilde han tale med mor. Mest om aftenen, naar de var gaat og lagt sig. Og dagen efter vilde vel beslutningen komme.

– Vi faar opgi skolen for dig, Svend. Du faar gaa en anden vei!

Og det vimret for Svend Bidevinds tanke: Tilsjøs – eller paa mekanisk verksted, bli ingeniør kanske. Snekkerlære –? Eller i en butik, bli handelsmand ...

Hvad stod der i Rektors brev?

Han holdt det op mot lyset; men konvolutten var uigjennemtrængelig. Han la brevet flatt og klemte paa konvolutten; –endnu mindre gjennemtrængelig! Han kikket ind gjennem det ulukkede øverste hjørne af konvolutklaffen. Aapningen for liten. Indenfor saa han brevet sammenlagt – –

Kanske var gummien løs – hvis han fik klaffen aapnet langs gummiranden, kunde han lime det sammen igjen med ny gummi!

Forsiktig prøvde han med pennekniven, lettet og løste. Men gummien var fast, klæbet tørt og godt, han vilde bare komme til at rive papiret med ...

[42] Han *hadde* alt revet i papiret!

Det saa stygt ut. Konvolutklaffen var buklet ut oppe i hjørnet; der hadde desuten været noget stygt paa pennekniven, for papiret var blit skiddent. Og saa en rift opover, sletikke ganske liten heller!

Dette vilde jo far straks merke!

En–to–tre, der røk hele konvolutten! I febrilsk hast trak han brevet ut, aapnet det –

«Hvis Svend skal komme efter i matematik, hvori han staar meget tilbake, maa han uomgjængelig faa nogen timers privatundervisning utenfor skolen.»

Det var hvad der stod. Med rektor Holsts fine smaa bokstaver.

I første øieblik pustet Svend Bidevind lettere. Værre var det altsaa dog ikke – dennegang!

Men saa stivnet det igjennem ham: Han havde brutt rektors brev til far! Det nyttet jo ikke at lægge det ind igjen i den fillete konvolutten! Han tænkte paa at gaa indom papirhandleren og kjøbe sig en ny konvolut. Men saa utenpaaskriften –»

Med koldsveden i panden gik Svend Bidevind bort til ovnen. Paa bunden laa der glør under asken. Han grov rektors blanke, stive brevpapir ned i den, rotet rundt – endelig [43] fattet det, og en klar flamme blusset op. Saa var rektors brev kul.

I det samme slog klokken tre slag nede i gangen; Svend Bidevind pakket sammen og gik ut gjennem de tomme ganger.

Hjemover gik han langsomt. Han tænkte og grublet. Det var jo nemlig en maate dette – rent totalt at

bli kvit det hele ved bare at brænde dokumentene op!

Nu skulde altsaa far forevise anmerkningen. Saa hadde han iforgaars faat 4 i norsk mundtlig, hvilket var en skam; igaar blev to karakterer indført for latinsk stil – hjemmestilen og skolestilen. Det var 3.5 og 4.

Alt dette sammen med anmerkningen og gjensitningen – – –!

Men det da at ha mistet karakterboken var vel omtrent det værste som kunde meldes paa skolen! *Karakterboken!* Den var jo som den helligste blandt bøkerne den.

Svend Bidevind gik og regnet: Det var den sidste i maaneden. Fik han ny karakterbok nu, vilde den begynde med Iste mai. Den forløpne maaned vilde naturligvis ikke bli indført; den vilde i det hele være som strøket bort, rent ikke til; Ja, hvad der saa blev gjort ham, om han hadde mistet karakterboken, – det veiet dog ikke op den umaadelige fordel ved at bli den kvit just nu.

[44] Tænk at bli kvit hele den blytunge hjertebyrde – slippe at forevise for far ...!

Bare ved at putte den tynde, uhyggelige boken i ovnen!

Svend Bidevind var hjemme. Han gik op gangtrappen. Der var stille i huset. Fra kjøkkenet hørte han klir og klang av opvasken.

Det var jo længe efter middagen.

Inde i entréen kom søster Johanne imot ham – hun var yngre end Svend Bidevind – og saa paa ham med et knusende foragtelig blik.

– Du som har sittet igjen; Aa gid!

– Det skjeller ikke dig! Har vi spist?

– For længe siden.

– Hvor er far?

– Han sover middag.

– Og mor?

– Mor ogsaa, naturligvis. Jo, du faar av far!

– Mat vil jeg ha!

– Du! Gjensitteren! Far sa du skulde ingen mat ha!

Svend Bidevind saa skarpt, tvilende paa søsteren – om hun løi eller –?

– Hyss–s–ss–da!

Det var søster Andrea, den ældre, som kom fra stuen.

– Vet dere ikke far og mor sover! End du, Svend!

[45] – Jeg, ja! Pyt, det er ogsaa noget at bry sig om! Vi har siddet igjen hele klassen altsaa, fordi vi havde lagt over at negte at regne stykkerne til Lange – umulige, ser du! *Jeg* kunde da ikke sætte mig til at regne, naar alle de andre var enige altsaa! Hø!

– Forfærdelig uskikkelig gjort av hele klassen! sa Andrea strengt – men øiensynlig lettet.

– Du Drea, – er far fælt vond?

– Han trodde vel det var dig alene som sat igjen.

– Er det sandt at jeg ingen mat faar?

– Aanei, jeg har sat av til dig. Kom da. Svend Bidevind og Drea gik sammen ut i kjøkkenet. Her brummet Janna kokkepike om

– Denne gutungen, som en skal ha ekstra opvartning til!

– Hyssch! sa Drea og aapnet for stekeovnen, hvor lokkefatene stod.

Det er vel bare fisk? spurte Svend Bidevind og saa ind i den svarte ovn. Han kunde ha ætt baade fater og lok, saa sulten var han.

Søster Drea svarte ikke, tok fatene og gik med dem ind i spisestuen. Svend efter. Paa bordet var der dækket til ham – svært koselig forresten! Saa kom lokket av det store fatet.

[46] – Kjøtkaker!

Livretten altsaa.

Morgenen efter gik Svend Bidevind til skolen med bøgerne under armen; iblandt dem manglet én: karakterboken. Den var den tyndeste av alle bøgerne, og dog var det som bokpakken den morgen var svundet ind til næsten ingenting under armen hans!

Han havde ligget vaaken en hel time inat og grublet.

Det gjaldt at finde paa noget absolut ekstra. Noget hvorom der simpelthen ikke kunde tales.

Og han havde fundet det ut tilslut.

Men han koldsvedet der han gik nedefter gaten, og stemmen skalv, mens han gik og mumlet halvhøit frem for sig hvad han hadde bestemt sig til at si.

Det heldige var at de ikke hadde matematik før iovermorgen, saa blev der ingen snak med Lange.

Det vanskelige var at faa fat i Svenningsen, som var klasseforstander, paa forhaand og for sig selv, saa der ikke blev nogen forhørelse av de andre, nogen gjentagelse.

Inde i skolegangen saa han efter paa den store timetabel, og fandt ut at Svenningsen læste første time i 3dje middel.

[47] Guttene kom stimende, flokkevis og enkeltvis. Svend Bidevind hadde tat post ved hjørnet av gangen indover til smaaklasserne, hvor 3dje middel var længst inde. Guttene gik forbi ham, smaa og store, nogen gik videre trappen op, andre ind smaaklassegangen, atter andre gangen likeoverfor; hver forsvandt bak sin dør. Svend Bidevind maatte tænke paa ifjor sommer, da de laa paa landet, – naar bølingen kom hjem om kveldene, og alle kjørene seg ind i fjøset, hver fandt av sig selv frem til sin baas.

Nogen spurte hvorfor han stod her? Han svarte et eller andet. Klasseværelserne blev fuldere, larmen indenfor dørene steg, der var en forskjellig slags larm i hver klasse.

Svend Bidevind var træt av at staa, og eftersom han tænkte paa hvad han hadde at melde til Svenningsen, blev han avvekslende rød og blek og atter modig.

Endelig ringte det ind, og Svenningsen kom fra lærerværelset. Han gik sammen med overlærer¹⁴ Sømme. Paa hjørnet mellem gangene stanset de og talte sammen. Det varte en stund; Svend Bidevind stod like ved og grudde sig, saa det suget og skrek inde i maven paa ham.

Endelig skiltes de to med en latter, og Svenningsen svinget ind mot 3dje middel.

– Undskyld, hr. Svenningsen ...

[48] – Nu, hr. Svend, hvad er det paa morgenkvisten?

– Jeg vilde bare – bare melde at jeg har været saa uheld – uheldig at – miste karakterboken.

– Miste karakterboken? Hvad er det for sludder! Du maa da kunne finde den igjen!

– J–a, jeg kunde nok det ogsaa – men

– Hvor har du mistet den? Her eller hjemme?

– Det var nok hjemme, men

– Saa let om igjen hjemme! sa Svenningsen og vilde gaa videre.

– Nei – det – det gaar nok ikke an heller

– Hvor har du gjort av den da gut?

– Det er saa generlig at si det

– Hvad er dette for snak! Hvor har du gjort av karakterboken?

– Den – jeg var saa uheldig at miste den – undskyld – men – i do.

– I – –

Svend Bidevind stod med nedslagne øine. Svenningsen slog op en latter:

– Ja, da har du ret – da er det vist ikke værdt vi søker videre efter den! Du faar kjøpe dig en ny en da.

[49] – Ja, om jeg kunde faa lov til at løpe straks ned til bokhandleren?

– Hvorfor straks? Vent til frikvarteret.

– Det er bare – saa leit, om jeg skulde bli nødt til at fortælle det – oppe i klassen.

– Naa – ja, saa løp da!

Svend Bidevind sprang.

Og nedover gaten var det som verden var blit lysere, luften lettere – hurra! det var overstaat.

Med den blanke, nye karakterboken sprang han saa tilbake – en verden av tyngsel laa bak ham, og i sit stille sind besluttet han sig til at med denne nye karakterboken skulde han begynde et nyt liv paa skolen!

Det var jo ikke værre end bare at læse litt hjemme.

I et av frikvarterene stanset rektor Holst ham:

– Nu, Svend, hvad sa din far om mit brev?

Svend Bidevind blev rød.

– Jo, svarte han, – jeg skal begynde at ta privatundervisning i matematik.

– Godt. La mig saa se du lærer dine ting grundig.

Solglansen han havde gaat i fra om morgenen, blev pludselig borte. Rektor klappet ham paa skulderen idet han¹⁵ gik.

[50] Han skulde bare visst at brevet var brændt, – at far aldrig hadde set det.

Om han fik det at vite!

Om han bare f. eks. møtte far paa gaten en dag, og der blev snak om brevet?

Umulig!

Det gjaldt altsaa bare at klemme paa og puge matematik, saa de trodde han fik undervisning!

Eller om han gik til far og sa at rektor hadde sagt –? Nei, det var ikke raadelig. Saa kunde far finde paa at ville tale med rektor om det, og da kom det naturligvis op, det med brevet.

Nei, bare klemme paa og arbeide!

Det lysnet litt igjen inde i Svend Bidevind;¹⁶ ja, han følte det som nogenslags tilskikkelse at han paa denne maate blev nødt til at lære matematik.

Hel solglans – som imorges – blev det nu ikke. Han gik og følte rektors haand paa skulderen hele dagen. Han hadde klappet ham saa rent venlig.

Mens han stod og løi!

*

[51] – Du kan naar bare du vil du, Svend far!

Det forlød pludselig fra alle kanter, baade paa skolen fra lærerne og hjemme, naar han kom hjem til middagene og kunde berette om enere baade i historie, geografi, tysk, latin, religion.

Det var det nye liv med den nye karakterboken.

– Tar du privatundervisning altsaa? spurte kandidat Lange, han stod med Svend Bidevinds hjemmeopgaver, fire ligninger, hver med sit «R» med blaablyant og under det sidste en lang 1' er.

– J–a, svarte Svend Bidevind med nedslagne øine.

– Med hvem da?

– Med – kandidat Winther.

– Det er godt. Ja, la ham bare fremdeles gjennomgaa opgaverne med dig.

– Ja.

Det var ingen sak med det nye liv paa den nye karakterboken. Alt ondt med karakterboken var forbi med den gamle boks fordærvelse og forsvinden. Han hadde løiet den ene gangen, og saa var det ikke mere. Desuten – det var jo bare for Svenningsen!

Med «privatundervisningen» i matematik var det helt anderledes, meget værre. Han blev aldrig kvit det; fra den stund han hadde brændt [52] rektors brev, hadde han bundet sig fast til noget ondt som aldrig slap; som vokste! Det ene drog det andet med sig – løgn og evig angst, ny løgn, større og mangfoldigere angst! Fastere og fastere sat han i det, længere og længere bort kom han fra nogen utvei.

Det nyttet ikke at læse matematikken for sig selv. Alt det han strævet – bare umuligere blev det at forstaa. Og allikevel maatte han være flink, bli flinkere og flinkere for Lange. Han tok jo privatundervisning! Og hver dag kunde far og rektor møtes og komme til at tale om brevet. Nu var jo det fjernere likesom. Værre var det med kandidat Winther. Hvis nu Lange snakket til Winther! Bare spurte f. eks. om fremgangen! Det kunde let nok hände. Han hadde møtt Lange og Winther sammen paa gaten en dag; livsens rød fór han ind i et portrum for ikke at bli set av dem. Hadde de set ham, var selvfølgelig talen straks faldt paa hans privatundervisning! Siden gik han i skjælvende angst for hvert gatehjørne

Alt fordi han hadde brændt brevet.

Saa gjerne han kunde latt det være ogsaa!

Men det var jo rædselen dengang: Han visste jo ikke hvad der stod i det!

Værst av alt var at hjemmeopgaverne *maatte* være rigtige hvergang. Dem skulde [53]jo kandidat Winther ha gjennomgaat! Det fik staa hen og se at klare sig paa sætt og vis med skoleopgaverne og med hver dags lekser.

De matematiske hjemmeopgaver blev indlevert fredag i sidste time, 1–2. Nu hadde kandidat Lange for fast skik at la alle bøgerne bli liggende i katederskapet og først ta dem dagen efter, lørdag kl. 12, da han hadde en fritime; saa rettet han opgaverne i den timen inde paa lærerværelset. Paa den maaten slap han at dra den digre bokbunken med sig hjem hver fredag middag.

Svend Bidevind kom hver lørdag morgen paa skolen 20 minutter før 8. Han hadde med sig en liten blækflaske med hjemmeblæk. Katederskapet var aldrig laast, og i bunken fandt han frem Anton Bechs bok; i lynende hast skrev han saa Antons opgaver av i sin egen bok – til kl. 8 var han færdig, og begge bøgerne inde i Langes bunke.

Slik greide han altsaa hjemmeopgaverne.

Men det var en støit at ta dette – hver lørdag morgen med angst for at nogen skulde komme!

Dette var ogsaa som han skammet sig for at fortælle det til Anton Bech. En lørdags morgen kom Anton saa tidlig paa skolen at han saa Svend Bidevind sitte med hans regnebok.

[54] – Jeg trodde Winther forklarte det for dig altsammen?

– Ja, ser du, men jeg skjønner det aldrig ganske allikevel.

– Ja – min bok kan du saa gjerne faa bruke!

Igrunden kunde han jo gjerne sagt det hele til Anton. Han hadde lyst til det ogsaa, hadde en følelse av at Anton Bech kanske kunde hjelpe ham ut av al denne lumre luft! Ja, bare det at fortælle det til en syntes han vilde hjulpet!

Men han kom sig ikke til. Der var noget over Anton Bech, saa klar, saa grei, bentfrem en kar som han var, – det passet ikke at komme til ham med et brændt brev, løgn og elendighet!

Overhodet gik han alene med alt dette. Der var noget eget ondt i at far derhjemme paa en maate ogsaa var blandet ind i hans affærer; han skulde jo hat brevet fra rektor. Hver aften, naar far og mor kom hjem fra sin tur før aftensmaten, gik Svend Bidevind med ondt i maven og lurte og keg efter fars ansigt – om han mulig hadde truffet rektor og talt om brevet.

Og hver morgen, ja hver time paa skolen var den evige angst. Kom rektor ind i timens løp, gik rædselen gjennom Svend Bidevind som [55]is og ild – for om det skulde gjælde ham – brevet, kandidat Winther, Anton Bechs bok

Ellers klemte han paa med at lære leksene. Hvad der drev ham mest her, var en følelse av at han maatte se til paa al vis at stemme dem vel mot sig alle lærerne, skaffe sig velvilje hos dem – til den dag da det kanske brøt løs!

– Jeg synes Svend blir mager og blek om dagen, mor, sa far en dag ved middagsbordet.

– Han¹⁷ stræver rigtig meget, ser du, svarte mor, – med leksene. Især er det matematikken som er slem, ikke sandt, Svend?

– Jo svarte Svend – det er især matematikken.

– Jaja, gutten min, sa far, – klem bare paa til du er ovenpaa, saa gaar det lettere!

Far nikket til ham. De var i det hele saa søte og snille mot ham i den senere tiden, saa glade for ham!

– Bare komme ovenpaa ja! nikket far!

Taarerne satte sig pludselig op i øinene paa Svend Bidevind – og hele elendigheten, disse ukers nød og angst slog som en svær bølge igjennem ham – aa, om han kunde faa lagt sig ind til far nu og faa sagt ham alt, alsammen baade om brevet og alt!

[56] – Kjære gutten min da! Du maa ikke graate da!

– Ne–hei da!

*

Fire uker var gaat paa dette vis, og det var fredag. Da Anton Bech og Svend Bidevind som sedvanlig i den senere tid gik hjemover sammen fra skolen, sa Anton Bech:

– Hvis du skulde ha bruk for at skrive stykkerne mine av imorgen, saa har jeg bare ført selve oppgaverne ind i boken. Utrekningen staar paa løs kladd, som jeg har lagt indi. Jeg har fri sangtimen kl. 10 imorgen, og da fører jeg regningen ind, skjønner du, – fik ikke tid igaar. For sikkerhets skyld, om Lange skulde set efter, vilde jeg allikevel ha kladden liggende der, saa han ikke skulde komme og si at jeg ikke hadde regnet! Men husk at passe paa, saa du ikke mister den kladdlappen da du!

– Javel. Naturligvis.

Morgenen efter sat Svend Bidevind alene i klassen og skrev av efter Antons kladd. Det var bare to stykker, og det gik fort. Da han var færdig, klapped han boken sin sammen og la den midt inde i Langes bunke i skapet.

[57] I det samme han saa skulde lægge den løse kladd ind igjen i Antons bok, veltet han blækhuset sit – og saa svinagtig uheldig at blækket flød utover kladden og smurte den til ganske ulæselig. Den var skrevet med blyant ogsaa

Han stod et øieblik raadløs. Der hadde han ødelagt Anton Bechs kladd, som han hadde bedt ham passe paa!

Naa, der var ikke andet at gjøre end at faa skrevet en ny kladdlap og lægge ind i Antons bok i den ødelagtes sted. Og han fandt frem et løst papir og en blyant, og rotet i katederskapet efter sin regnebok.

Da han satte sig til at skrive av, saa han at det var Simon Selmers regnebok, han i farten hadde faat fat i istedenfor sin egen.

Naa, det gjorde jo det samme, naturligvis! Og det hastet, han hadde ikke tid til at rote omigjen efter sin egen bok!

Saa fort blyanten kunde fare over papiret skrev han løs, og endnu før klokken blev 8 var han færdig, den nye kladd lagt ind i Antons bok, og baade Antons og Simon Selmers regnebøker vel forvaret i bunken i skapet.

Klokken 10 var det sangtime. Svend Bidevind saa Anton Bech ta sin regnebok i skapet. Klokken 11 var de igjen sammen i norsktimen. Svend Bidevind var litt spændt. Men Anton ^[58] Bech sa ingenting; han hadde vist ikke engang merket at kladden var en anden end hans egen!

*

Det var onsdag, klokken 9. Fra 9–10 var det matematik, og kandidat Lange kom.

De skulde ha igjen hjemmeoppgaverne; det var først i timen. Og Svend Bidevind var alltid let om hjertet, naar det var over uten videre snak.

Kandidat Lange var idag svært alvorlig. Guttene var glade i ham, han var saa vakker, saa ung og svært likefrem og hyggelig. Men idag var han som sagt sjelden alvorlig.

Han stod en stund med den høie bunke regnebøker foran sig paa katederet.

– Hvem var ordensmand her i forrige uke? spurte han pludselig.

Søren manddraber reiste sig op nederst nede.

– Det var mig.

– Kom her frem, Søren.

Søren kom – skjælvende. Der var alltid noget galt med Søren manddraber, det var man vant til.

– Du Søren – har nogen været og rotet i regnebøkerne her i skapet i lørdags?

^[59] Dette vakte oppmerksomhet. De fleste av guttene hadde jo sin samvittighet her – av regnebøkerne som laa saa bekvemt i det ulaaste skap om lørdagene.

Midt i klassen lød der et støn som ingen forresten agtet paa. Det var Svend Bidevind som var blit blodrød i ansigtet, og som nu skyndte sig at dukke hodet under pulten.

– Svar nu, Søren!

– N–nei, ikke det jeg vet, stammet Søren Manddraber.

– Du forstaar, Søren far, jeg spør fordi jeg vil ha det at vite. Jeg spør ogsaa fordi du er ansvarlig som ordensmand.

Idet kandidat Lange sa dette, saa han visst og længe ned paa Anton Bech paa første bæk.

Søren Manddraber stod og saa i gulvet uten at svare. Langsomt vendte han paa hodet og saa – ogsaa han mot Anton Bech, stjaalent.

Pludselig reiste Anton Bech sig raskt. Han gjorde et kast med hodet som han pleiet – halv trodsig:

– Jeg var i skapet hr. kandidat, lørdag kl. 10.

Kandidat Lange bet sig i læben.

– Jeg frygtet for det, Anton Bech, sa han. – Du kan gaa paa plads, Søren.

Søren Manddraber gik bænkeradene nedover. [60] Ingen saa længer paa ham. Alle stirret paa Anton Bech som stod deroppe.

– Hvad hadde du der at gjøre?

– Jeg hadde ikke faat tid i fredags til at skrive ind i boken mere end bare opgaverne. Utregningen hadde jeg lagt indi paa kladd. Saa førte jeg den ind i sangtimen som jeg hadde fri for vondt i halsen.

Kandidat Lange stod og saa næsten mørkt alvorlig paa Anton Bech. Det varte en stund. Saa sa han:

– At du for en gangs skyld har nedlatt dig til at fuske, Anton Bech, kunde jeg tilgi dig, saa flink en gut du er. Men saapas ærlig kar har jeg holdt dig for at jeg ikke trodde du siden vilde lyve dig fra det.

– Det var ikke fusk! sa Anton Bech – han gjorde et ryk ut av sin bæk.

Kandidat Lange saa foragtelig paa ham – samtidig ogsaa næsten bedrøvet. Han tok frem to regnebøker.

– Se her finder jeg to besvarelser. Den ene er Simon Selmers, den anden Anton Bechs. Simon Selmer ser jeg har skrevet den ene opgave galt ind. Han har skrevet 3^x istedenfor 5^x . Utregningen er rigtig, men resultatet er galt, eftersom opgaven har 5^x og ikke 3^x . Den samme opgave har du, Anton Bech, skrevet [61] *rigtig* op. Men din utregning og dit resultat er akkurat Simon Selmers. Du har hele regningen igjennem regnet, du ogsaa, med 3^x , uagtet du i opgaven ganske rigtig har skrevet 5^x . Hvordan skal jeg forstaa dette?

Anton Bech svarte ikke. Guttene sad bak ham i klassen saa stille saa en knappenaal kunde høres falde. De saa Anton Bechs nakke bli rød under krølhaaret.

Kandidat Lange fortsatte:

– Du sier selv at du har skrevet din regning ind her i lørdags – efter indleveringen i fredags. Du har skrevet regningen av efter Simon Selmers bok. Du har fusket. Og det nytter dig ikke at ville lyve dig fra

det. Hvad du helst ikke skulde ha indlatt dig paa. Værsaagod, her er din bok. Jeg har git dig 6 for fusk. Forøvrig vil jeg tale med rektor om hvad videre skal gjøres. Hadde du ikke staat her og løiet, hadde jeg latt dig slippe med 6'eren.

Kandidat Lange rakte boken frem over katederet. Anton Bech tok den ikke.

– Jeg tar ikke mot Deres 6' er. Jeg har ikke fusket. Jeg – jeg maa ha skrevet feil i regningen – 3^x .

– Sludder, gut! sa Lange og slængte boken ned til ham. – Sæt dig ned.

[62] – Jeg lyver ikke! ropte Anton Bech. Regnebokenⁿ⁸ hans faldt paa gulvet.

Kandidat Lange tok alle regnebøkerne, reiste sig og gik rolig ned av katederet. Han stanset foran Anton Bech og sa alvorlig:

– Jeg har længe vægret mig for at tro det. Det gjorde mig ondt, Anton Bech, at se at du fusket efter Simon Selmer, – at du nu lyver, gjør mig meget, meget mere ondt. Sæt dig, gutten min!

Hvorpaa Lange gik nedover klassen og delte ut bøkerne til hver av guttene. For hver gut viste han feilene, hvis der var feil, pekte og forklarte. Han saa ikke mere efter Anton Bech, som litt efter tok sin bok op fra gulvet og satte sig, mens han undersøkte den og sin regning.

Kandidat Langes rolige stemme lød fra plads til plads nedover klassen. Men det var som guttene sad forfjetret, og alt i et lød Langes:

– Du maa høre efter, gut!

Nede i midten av klassen forlød det:

– Der er jo, min kjære Svend, fremdeles en svær forskjel mellem dine hjemmeopgaver og dine skoleopgaver. Disse er jo altsaa ganske rigtige. Ja, – nei, du behøver ikke se saa – saa skamfuld ut for det! Jeg har sagt dig, at du skal la hr. kandidat Winther gjennemgaa dine hjemmeopgaver for dig. Jeg mener bare [63] at du faar se at huske litt med dig, naar du sitter paa skolen og regner! Det er jo som oftest samme slags opgaver!

Svend Bidevind saa ikke op; han tok imot boken sin med hænder som skalv. Han var het i tindingene.

– Nei, kjære dig da gut, jeg mener det ikke saa farlig! Det kommer nok, ser du! Bare du er rigtig opmerksom og flittig ogsaa hos herr Winther. Forresten maa du hilse hr. Winther fra mig og si ham at du særlig trænger at gaa igjennem begyndelsesgrundene. Der er du altfor vaklende! Naa – ved leilighet kan jeg si det selv til Winther! – Ja, jeg har altsaa git dig 1 dennegang ogsaa; jeg gaar ut fra at du virkelig selv ogsaa har arbeidet med opgaverne!

Kandidat Lange gik videre.

Svend Bidevind sat igjen. Hans ansigt var nu blit blekt, meget blekt. Han sat og stirret opover mot første bæk, hvor Anton Bech sat foroverbøiet over sin regnebok.

Da kandidat Lange var færdig med alle bøgerne, begyndte han at høre. Og den første var Simon Selmer.

Der var – det merket alle guttene – noget eget triumferende i Simon Selmers stemme og hele væsen. Og under høringen fremme ved ^[64] tavlen saa han av og til bort paa Anton Bech med en litt haanlig mine.

Anton Bech sat som før, foroverbøiet. Regneboken hadde han lukket sammen.

Nede i midten av klassen sat Svend Bidevind og stirret ufravendt opover – mot Anton Bechs ryg.

Timen gik forunderlig dødsstille.

Da det ringte, gik guttene ganske stilfærdig ut ogsaa.

Anton Bech gik midt iblandt dem; men der gjordes likesom plads for ham.

Nede i skolegaarden likesaa. Han forsøkte at late som ingenting, snakket og lo. Men de andre trak sig bort.

Det var ikke fordi de i nogen maate vilde vise ham foragt eller slikt. Nei, – det var bare saa absolut ubegripelig det hele, saa rent vanskelig at tro. De generte sig for dette, – kunde ikke finde ord for sig.

Anton Bech blev staaende alene.

Saa mange desto flere samlet de sig om Simon Selmer, som holdt sig i en anden ende av skolegaarden. Han snakket meget ivrig; guttene stod omkring ham og hørte.

Der var to partier i klassen, ett om Anton Bech og ett om Simon Selmer; fra gammel tid hadde det været slik. Naturligvis, mange i ^[65] klassen hørte ikke til noget parti ogsaa. Men de to hadde hver sin flok.

Antons var den mindste. Han var igrunden hoven, Anton Bech nemlig. Ialfald noksaa vanskelig at faa med paa fusking og slikt.

Endda Simon Selmer, pughesten, «Zeloten», var meget mindre likt, var hans «parti» dog større. Han hjalp meget med fuskelapper og med stilene og opgaverne, Simon Selmer; men han tok sig altid betalt for det. Søren Manddraber f. eks. holdt Simon Selmer med svsker, rosiner og slikt; Søren Manddrabers far hadde kolonialbutik. Otar Ingebrigtsen stjal epler i sin fars have og bragte med paa skolen; han betalte to glasepler for en latinsk stil av Simon Selmer. O. s. v. Der gik ellers en gammel historie om at Vilhelm Gabrielsen engang hadde git Simon Selmer 10 øre for regnestykker.

Saa skiftedes Anton Bech og Simon Selmer altsaa om nummer-én-pladsen i klassen. Oftest holdt Simon den. Paa mange vis var der fiendskap mellem dem.

Nu stod altsaa Simon Selmer med flokken om sig og bredte sig med at Anton Bech hadde fusket efter ham.

Anton Bech saa sig om i skolegaarden. Langt nede ved gymnastiksalen saa han endelig

[66] Svend Bidevind, som ogsaa stod ganske alene. Han gik nedover til ham.

– Du Svend!

– Ja?

– Kjære, se ikke saa forfærdet ut! Du kan da vite jeg har ikke fusket – efter Zeloten!

– Nei, *det* tror da ingen!

– Aa, de *tror* det nok. Men nu skal jeg snakke med rektor. Du, hvad jeg vilde spurt om: Brukte du kladden min i lørdags?

– Nei.

– Naa, det er godt at vite det.

Næste time var norsk og overlærer Sømme. Saa var det latin med overlærer Bugge. Og baade Sømme og Bugge var underlig høitidelige. Ingen av dem hørte Anton Bech, men de saa tit ned paa ham.

Der bredte sig en pinagtig høitidelighet over hele klassen ved dette. Det var som noget laa under og ulmet – bare rektor vilde komme, saa fik det luft, blev nogen endskap og avgjørelse.

Tredje timen var Svenningsen i tysk.

Han satte sig tilrette paa katederet og saa straks foragtelig ned paa Anton Bech. Saa kikket han igjennem protokollen.

– Kandidat Lange har git dig 6 for fusk [67] idag, hører jeg, Anton Bech. Den er ikke indført.

– Den skal ikke bli indført heller! svarte Anton Bech rolig.

– Jasaa?

– For jeg har ikke fusket.

– Jeg gjør dig opmerksom paa at du er dristig, min kjære Anton Bech. Du mener altsaa, at kandidat Lange lyver paa dig?

– Jeg mener at det er en feiltagelse.

– Ah – saa! En liten feiltagelse! Naar du fusker, saa heter det «feiltagelse», mener du: jaja – kjært barn har mange navn! Slike feiltagelser honoreres dog uten persons anseelse her paa skolen med et 6-tal.

Adjunkt Svenningsen begyndte at høre Simon Selmer i oversættelsen. Han var ekstra blid mod Simon Selmer.

Pludselig midt i stilheten banket det kort paa døren, og rektor kom ind; han var betænkt og endnu alvorligere end han pleiet. Han gik langsomt op til katederet, hvor Svenningsen gjorde plads for ham.

Først hvisket han etpar ord til Svenningsen, som svarte hviskende, ivrig; de saa begge under dette ned paa Anton Bech.

– Anton Bech! sa rektor høit.

Anton reiste sig.

– Kandidat Lange har ønsket at jeg skulde [68] meddele dig hans og min beslutning i dine kameraters paahør. Du har fusket. Den sangtime du i lørdags hadde fri, har du benyttet til meget frækt at gaa ind i katederets skap, hvor du har uttatt en av dine kameraters regnebøker; for at spare dig selv møien har du avskrevet dennes regning. For denne forseelse har du erholdt din velfortjente sekser – som enhver anden gut i klassen vilde faat for det samme. Naar du imidlertid derefter søker at undgaa din straf, idet du serverer en historie om en kladd eller lignende, da er kandidat Lange og jeg enige om ikke at straffe dig videre derfor. Samtlige dine lærere er med mig blit pinlig berørt av at høre disse ting om dig. Du er en gut, for hvem vi alle har megen agtelse og sympati. Jeg tror ogsaa at ha bemerket at dine kamerater deler disse følelser for dig. Vi har derfor forstaaet at du maaske mere end andre har hat vanskelig for at tilstaa en slik forgaaelse som lumpen fusk. Naar du saa vil forsøke at lyve dig fra den, er dette en misforstaaet opfatning av dig av at du var bedre hjulpet med en løgn end med en ærlig og aapen tilstaaelse. Vi har besluttet at tilgi dig denne misforstaaelse. Vi haaber at du sætter den rette pris herpaa. Forstaaar at vort gode omdømme om dig paalægger dig ansvar.

Anton Bech stod og stred med sig selv [69] under rektors rolige tale. Da den var forbi, ¹⁹ svelget han graaten voldsomt og sa:

– Men jeg *har* ikke fusket.

Rektors ransakende øine saa paa ham:

– Har du ikke selv tilstaaet at du tok din bok ut av skapet her lørdag – førte dine regninger ind i sangtimen?

– Jo–o men ...

– Vims! sa rektor, bukket kort for Svenningsen og gik.

Anton Bech mere faldt end satte sig ned paa bænken; han la hodet paa armene over pulten og stønnet.

Svenningsen stod med ryggen til klassen og saa ut av vinduet. Etpar ganger vendte han sig ind mot Anton, som stønnet høit. Guttene sat stille.

Endelig sa Svenningsen:

– Kan du ikke beherske dig, Anton Bech, faar du være saa god at gaa utenfor saalænge.

Anton Bech reiste sig og gik.

Endnu en stund varte det før Svenningsen gjenoptok oversættelsen.

Anton Bech kom ikke ind igjen; i næste time var han heller ikke paa plads.

Han var gaat hjem.

*

[70] Svend Bidevind gik hjemover. Han syntes ikke benene kunde bære ham; han segnet og svigtet i knærne.

Ved middagsbordet berettet han om 1 i matematiske hjemmeopgaver. Maten sat fast i halsen paa ham; han svelget og svelget.

Efter bordet gik han op paa gutteværelset. Her la han sig paa sengen sin – paa maven, med hodet dypt i puten. Han hadde en forfærdelig trang til at graate, men fik det ikke til. Opunder brystet suget det av smerte – en hul, snikende smerte.

Han laa slik urørlig i mere end en time. Endelig reiste han sig langsomt op. Han saa sig om i værelset, sat paa sengekanten med benene slapt ned. Atter gik en lang, lang stund.

Saa stod han op, gik langsomt nedad trappen, tok luen i gangen. Han stanset utenfor kontordøren og lyttet. Far var derinde. Han tok i dørklinken – stod litt, slap den saa og gik ut paa gaten.

Langsomt gik han nedover. Vogner ramlet og raslet, mennesker gik forbi ham; han syntes ikke han saa eller hørte. Han syntes han gik i en klødning av fugtig is.

Han gik helt frem til skoledøren. Her stanset han og tørret sig med lommestørklædet over panden. Det blev drivvaatt av den kolde sved.

[71] Da han holdt i det tunge dørgrep, vilde han til at stanse og betænke sig; men han skyndte sig at lukke op. Gjennem alle de øde ganger gik han, til han stanset ved rektors kontor. Han banket svakt.

Ingen svarte.

Saa banket han sterkt. Ingen svarte fremdeles.

Ved siden av kontoret var rektors private entrédør. Han grep efter klokkestrengen; men nu betænkte han sig. Meget længe.

Da hørtes der skridt indenfor i entréen, og med et hugg slet han i klokkestrengen.

Fru rektorinden kom ut.

– Om jeg kunde faa tale litt med rektor?

– Ja, straks!

Og fru rektorinden førte ham gjennem entréen og ad en indre dør derfra ind paa kontoret.

– Værsgod sit ned, saa kommer han straks.

Hun satte en høirygget skindstol bort til ham og gik.

Svend Bidevind satte sig paa den haarde stol.

Rektors kontor var avlangt, smalt, med vindu for den ene smalvæg. Langs væggene var bare hylder, ja væggene var hylder, hvor bøgerne stod stramt og tæt fra gulv til tak.

[72] Svend Bidevind sat paa den høie stol ret op og ned, fordi ryggen var saa brat. Han kunde saavidt naa gulvet med tærne. Han sat og stirret op efter bøgerne; og litt efter litt syntes han væggene i det smale rum nærmet sig til hinanden, nærmere, nærmere – vilde klemme ham tæt imellem sig, knuge de stive, stramme bokrygger ind i ham – – –

Han lot sig glide ned fra stolen – han kunde knapt staa av angst, snek sig hen til utgangsdøren, grep i klinken – døren var laast.

Og den andre døren – den førte jo ut i entréen!

Han gav et skrik fra sig, da med ett døren til entréen aapnet sig. Det var rektor.

Han ^{nio} var i den samme husfrakke Svend Bidevind hadde set, da han sat igjen.

– Nu, min gode Svend, du vilde tale med mig?

– Ja.

Rektor stod foran ham og saa paa ham og ventet. Men der kom ikke mere end «ja».

Svend Bidevind stod med spilte øine og stirret paa rektor. Stirret, stirret. Uten et ord.

Endelig sa rektor:

– Ja, hvad var det saa? Hvorpaa han gik hen til det store arbeidsbord ved vinduet; her [73] satte rektor sig og bød Svend Bidevind stolen foran.

– Det var – det er – at det er mig som har fusket.

– Har du fusket, Svend?

– Ja. Og ikke Anton Bech.

– Forklar dig, gutten min!

Svend fortalte om lørdags morgen. At regnekladden laa løs i Anton Bechs bok; at han hadde slaat blæk over den og saa erstattet den med en avskrift av Simon Selmers regning, som han jo hadde trodd var ganske rigtig, som den pleiet at være.

– Anton Bech hadde altsaa regnet stykkerne?

– Ja, paa kladden sin. Han sa dagen før at han bare ikke hadde faat tid til at føre dem ind, – bare selve

opgaverne hadde han indført.

Rektor Holst sat og saa ut av vinduet en lang stund. Endelig sa han:

– Og saa har han ikke lagt merke til at den kladd han førte ind efter, var en anden end hans egen?

– Nei. Jeg prøvde at gjøre den saa lik hans egen som jeg kunde.

Rektor tidde længe og saa ut. Saa vendte han sig langsomt mot Svend Bidevind:

[74] – Du fusket altsaa?

– Ja.

– Men – men, kjære Svend, du har jo kandidat Winther

Svend Bidevind saa med to stive øine paa rektor Holst og rystet paa hodet.

– Hjælper han dig ikke? Naar du tar timer hos ham?

– Jeg tar ikke timer hos Winther.

– Med hvem da? Du sa, synes jeg ...

– Jeg tar ikke timer hos nogen.

– Men jeg skrev jo til din far

– Jeg gav ikke far brevet.

– Gav du ikke din far mit brev!

Svend Bidevind sat som før med de stive øine – og rystet paa hodet. Rektor Holst saa ransakende paa ham. Saa ut av vinduet igjen. Endelig tilbake til Svend:

– Men hvordan kunde du saa fortælle at du tok privatundervisning i matematik, som jeg hadde skrevet om?

Svend Bidevinds læber bevæget sig, skalv sterkere og sterkere – de stive øine blev vaatere og vaatere – han skrapet i pusten, og endelig kom det:

– Jeg brøt brevet og læste det.

Rektor Holst reiste sig og begyndte at gaa frem og tilbake paa gulvet. Længe. Saa stanset [75] han foran Svend Bidevind og saa dypt ransakende paa ham og sa:

– Er du slik du?

– Ne–nei, aa nei! Jeg er – er ikke slik! ropte Svend Bidevind – og saa kom hele, fulde graaten, som hadde sittet og presset paa siden i formiddag.

Rektor Holst lot ham graate en lang stund.^[11] Da den svære hulking bedaget sig, spurte han:

- Si mig, Svend, vet Anton Bech dette?
- Nei – men – jeg – gaar og sier ham – ham det nu.
- Nu. Ja. Det er vist bedst du gaar straks med det!

Svend Bidevind tok luen og gik. Da han var kommet næsten ut av døren, vendte han om, gik indenfor og bukket for rektor. Han hadde glemt det.

Saa gik hans vei opover til byfoged Bechs.

Naar han nu bare hadde faat sagt altsammen til Anton Bech – saa fik det være da. Hele elendigheten.

Vist ut av skolen blev han vel rimeligvis. Og hjemme hos far blev det saa spørsmålet om mekanisk verksted eller tilsjøs eller i butik.

Bare ikke tænke paa dette endnu – der var tid nok, naar han hadde været hos Anton Bech først. Han skyndte sig. Veien gik forbi ^[76] hjemmet; han løp forbi vinduene.-----

En halv times tid efter var alt sagt og gjort inde paa gutteværelset hos Anton Bech. Svend Bidevind sat paa Antons sengekant og saa ufravendt ned i gulvet. Anton Bech sat paa bordet sit og dinglet med benene, mens han saa ut i luften.

- Og alt dette sa du bent ut til rektor?
- Ja. Det var likesaa godt at faa det sagt med én gang.
- Du Svend, du – du faar juling imorgen.
- Slap jeg med juling, saa –!

En lang stilhet. Endelig sa Svend Bidevind uten at se op:

- Er du svinagtig vond paa mig, Anton?
- Tosken! svarte Anton Bech.

Svend Bidevind begyndte at rokke frem og tilbake der han sat.

- Ja ser du, naar du bare ikke er vond længer – –
- Jeg synes du har været storartet real – gaat like til rektor

– Ja, saa er jeg noksaa glad likevel da. Og saa faar det gaa som det kan forresten. Bare du ikke vil tænke paa mig saa' n vondt – naar jeg er borte.

- Skal du bort?

[77] – Der er ikke andet for mig nu, ser du. Jeg maa se at rømme.

– Røm ..? Rømme?

– Ja, jeg rømmer hjemmefra jeg. Inat, tænker jeg.

– Er du gal!

– Jeg orker ikke alt dette. Blir jeg vist ut av skolen nu, saa blir far saa fortvilet, skammen da, ser du. Baade for ham og mor. De maa saa finde paa noget med mig allikevel. Sende mig bort nogensteds. Saa er det likesaa godt at løpe selv. Paa forhaand. For jeg orker det ikke, jeg.

– Men – hvordan vil du rømme da, gut?

– Aa skidt. En kommer sig da vel altid bort nogensteds, hvor en kan gjemme sig til de har glemt en. Jeg kan gaa saa langt til jeg kommer til en av byene sørpaa. Derfra gaar Amerikabaatene.

– Du blir bare knepet!

– Ikke om jeg holder mig langt oppe i landet. Fra gaard til gaard – til jeg naar frem.

– Men penger?

– Jeg har 20 kroner som er mine egne.

– Med det kommer du ikke langt, gut! Du kommer bare til at svelte.

– Aaja. Kanske det ogsaa. Svelter en [78] ihjel paa fjeldet, – ja saa – saa er en da vel væk da ialfald. Fra alt dette. [112](#)

Det begyndte at bævre av graat i Svend Bidevinds stemme, og han stod op paa gulvet.

– Skulde jeg være væk imorgen, saa vet du ingenting naturligvis!

– Nei, naturligvis, men

– Og kanskje kunde du skrive til mig. Naar jeg engang faar sendt dig adressen. Du – du er den eneste vennen jeg har, Anton, vet du. Ja, farvel da du!

Anton Bech hoppet ned fra bordet.

– Er det alvor det – virkelig – saa' n at rømme?

– Jeg har jo ikke andet at gjøre jeg, kan du vite. Slik en – utvist en som jeg blir!

– Nei, jeg faar ikke dette til jeg? sa Anton Bech. – Ikke for det, svinagtig kjækt om du rømmer, naturligvis. Men – end om du sa det altsammen til din far først! For at prøve hvordan han tok det?

– Jeg – jeg tør ikke. Nei – jeg tør ikke det!

Graaten tok Svend Bidevind. Han bet tænderne sammen og vilde ikke.

– Farvel da, Anton! sa han og gikk fort ut av døren.

Han gikk hjemover.

[79] Dette med at rømme – det hadde ligget for ham som en mulighet fra for lenge, lenge siden. Og nu, under samtalen med Anton Bech var det pludselig kommet saa visst og fast

End om du sa det altsammen til din far først! For at se hvordan han tok det!

Ja, den der bare, bare hadde modet!

At gåa til rektor – det hadde han altsaa turdet

Men far.

Nei, han følte det paa sig: Han var ikke istand til en slik gang til – og saa far! Og mor vilde komme, – søstrene faa vite det!

Nu var han fremme i gaten, saa huset.

Pludselig braastanset han:

Foran sig saa han en mand gåa rolig, med et eget søkk i knærne –: Rektor Holst! Man kunde fra ryggen av likesom slutte sig til det mørke, alvorlige ansigt fortil!

Svend Bidevind stod naglet til gaten i en rædselsfuld angst.

– Ja – ja sandelig? Aa Gud, Gud! Rektor gikk ind av gangdøren hjemme!

Han gikk for at melde det til far!

– Aa – aa! Aa – aa! Svend Bidevind klynket uvilkaarlig halvhøit frem for sig. Han [80] snudde om og gikk den motsatte vei gjennom gaterne.

Han gikk og gikk. Blodet sprængte ham til hodet, hele kroppen næsten sjanglet.

Han naadde ut paa landeveien. Da han var kommet helt ut riktig paa landet et stykke, orket han ikke mere og satte sig ved veikanten.

Det hjalp litt at faa sitte. Men bare et øieblik. Saa kom det over ham igjen – – den forfærdelige angst og fortvilelse. Han sat og stirret frem for sig og tænkte paa én ting alene:

At han var en slik en som man hørte tale om, en søn av bra forældre, som gjorde skam paa dem og sit hjem og sig selv; som det «gikk galt med» – maatte reise til Amerika. En av dem som ofte endte paa tugthuset.

Svend Bidevind foldet henderne og bad til Gud.

Men Gud kunde ikke bry sig om det – om at han bad til ham nu! Det var ingen sak at be til Gud nu, i nøden og elendigheten. Han kunde ha tænkt paa Gud, dengang han brændte brevet. Gud maatte bare synes han var lumpen og dum, som trodde Gud ikke visste at det bare var rædselen som drev ham nu – til at be!

[81] Han saa sig omkring. Der var saa stille omkring ham, – langt borte var han alt.

Han var paa veien ut, var han. Han *var* alt rømt! Han vilde gaa, gaa – aldrig vende tilbake!

Men han hadde intet faat med sig. Hverken de 20 kronerne i æsken hjemme eller mellemmaten som nu stod smurt paa gutteværelset, og som han hadde tænkt at ta med til niste. Han kom til at sulte og lide nød!

Men det var just riktig. Han skulde lide nød. Det nyttet ikke bare at komme her og be til Gud. Nei, noget ordentlig maatte der til først, noget alvorlig. Sult og nød, uten penger, – holdt han det ut en god stund, i nogen dage mindst, saa kunde kanskje Gud faa *litt* respekt for ham ...!

Ja, han vilde bare gaa! Og inat vilde han gjemme sig i skogen. Det var ingen sak at gjemme sig. De skulde ikke finde ham. Og fra første by han kom til, vilde han skrive like til far, og si ham at han bare skulde la ham reise for sig selv, ikke lete efter ham. At han bare *ønsket* at faa slite og stride sig igjennem. Han vilde nok komme hjem den dag han syntes han hadde gjort bod for sig, var blit til noget paa egen haand. Han skulde nok skrive saa alvorlig og forstandig at far forstod det, og lot ham faa sin vilje.

[82] Saa om nogen aar vilde han vende tilbake til far og mor og til Johanne og Drea – som en agtet mand.

Ja – han vilde straks gaa videre!

Han saa op til himlen; den var klar og blaa. Solen begyndte at nærme sig fjeldet. Han syntes han var blit et bedre menneske alt, siden han hadde tat sin beslutning. Han tænkte igjen paa Gud. Han vilde sletikke be Gud om nogen hjelp eller slikt – for det var bare lumpent. Men Fadervor vilde han be allikevel. Det forstod Gud nok hvad han mente med.

Svend Bidevind læste Fadervor helt ut. Saa reiste han sig og gik videre.

*

Klokken halv ni om aftenen kom Svend Bidevinds far ind til byfoged Bechs.

– Om de hadde set noget til Svend der i huset idag?

– Ja, jo. Ved femtiden i eftermiddag var han her en halv times tid. Siden har vi ikke set ham. Er han ikke kommet hjem?

– Nei, gutten har været hjemmefra i hele dag.

[83] Svend Bidevinds far gik.

Da han var kommet et stykke nedover gaten, blev han indhentet av en der løp:

– Undskyld, hr. amtmand!

– Er det dig, Anton?

– Ja – jeg – jeg vilde bare, jeg synes, jeg maa si Dem at – at Svend var oppe hos mig idag ...

– Ja, gutten min, jeg vet det, jeg vet ogsaa hvorfor. Rektor Holst har været hos mig og fortalt mig det hele.

– Ja – men Svend – han sa – han var saa ræd ...

– Var han ræd du?

– Ja saa forfærdelig. Og saa sa han at han ikke turde komme hjem. Eller rettere sagt at han vilde – vilde ...

– Hvad vilde han? I Herrens navn ...

– Rømme hjemmefra.

Det saa ut som Svend Bidevinds far hadde trodd noget værre; han saa næsten lettet ut. Men bare et øieblik. Saa spurte han:

– Vet du hvorhen? Du skjønner jo, min kjære Anton, at jeg maa ha det at vite!

– Nei. Han sa bare at han vilde gaa til han naadde en av byene sørpaa. Der vilde han ta Amerikabaaten. Fra gaard til gaard, sa han, vilde han gaa.

[84] Det var lyse mai-aftenen. Svend Bidevinds far stod litt og betænkte sig.

– Hør, kjære Anton, vil du gjøre mig en stor tjeneste?

– Aa ja da!

– Spring hen til Ole vognmand og bestil for mig snarest mulig to gode hester med karjol. Be ham komme straks utenfor hos mig!

– Ja!

Anton Bech løp. Svend Bidevinds far gik hjem.

Kort efter stod der to karjoler utenfor amtmandens dør. I den ene satte han sig selv, i den anden hans første kontorist.

– Ja, Molstad, sa Svend Bidevinds far til kontoristen, – saa kjører De veien nordover til kl. 12 og spør indom paa alle gaarder, og hvem De træffer. Har De ingen besked til kl. 12, saa vender De tilbake.

Molstad kjørte. Saa sa Svend Bidevinds far farvel til sin kone og begge smaapikerne som stod i

gangdøren og graat.

Karjolphjulene hvirvlet hen over brostenene.

En times tid utpaa landeveien sørover møtte han endelig en som «trodde» han hadde set en gut i veien. Senere en kjærring. Jo, hun hadde møtt gutten for ikke saa længe siden.

[85] Karjolen fór videre.

Langt om længe kom der et høilas. Bonden gik ved siden.

– Du har vel ikke møtt en bygut i veien her vel? En liten fyr ...

– Jo, hr. amtmand! Gutten ligg her paa lasset han. Han søv saa vakkert. Æg tok han op herborte, han sat og graat saa ynkelig i landeveien og sa han var saa trøit. Er det dokkers sin gut kanskje?

– Ja, det er det.

– Han meinte ellers paa at han hadde hverken hus eller hjem, stakkaren.

Oppe i høilasset laa Svend Bidevind og sov.

– Bad han saa om at faa kjøre med dig?

– Nei, var det likt sig. Han skulde videre han, sa han. Det var bare mens æg var oppe paa gaarden hos han Smedstad, at han bad om at faa sitte i høiet og hvile sig. Han bød sig til at holde hesten imens – til gjengjæld, sa han. Da æg kom tilbake, laa han slik dokker ser han – søvendes. Og saa lot æg han ligge!

*

[86] Næste dag i matematiktimen kom rektor ind. Kandidat Lange hilste og smilte. Rektor smilte igjen og gik op paa katederet.

– Jeg har at si dig, Anton Bech, at vi igaar gjorde dig uret. Dine kamerater skal vite at du ikke, som vi trodde, hadde fusket. Jeg tilføier at jeg er særdeles glad over paa denne maate at ha faat igjen min tidligere sikre tro paa at du ikke indlot dig paa slike kleine streker. Værsaagod kom frem, Anton Bech!

Anton Bech stod foran katederet.

– Jeg ber dig om tilgivelse for at ha gjort dig uret. Gi mig din haand til tegn paa at jeg faar den!

Anton rakte haanden frem. Rektor tok den i sin, og klappet ham med den anden haand over krølhodet.

– Jaja, gutter, sa rektor, da Anton Bech igjen var paa plads, – la mig se at dere alle følger Anton Bechs eksempel – og holder deres skjold blankt.

Idet rektor gik mot døren, sa han:

– Du Svend, vil du komme med mig litt!

Svend Bidevind reiste sig og fulgte efter rektor, ut av døren, ned gangene og ind paa kontoret.

Han stod litt i det smale, høie værelse [87] med bokryggene stramme til begge sider. Rektor Holst hadde sat sig og saa paa ham.

Svend Bidevind saa mager og blek ut.

– Du Svend! sa rektor, – du har vel saa omtrent hver lørdag skrevet matematikstykkerne av?

– Ja. Hver lørdag.

– Kan tænke det. Jeg har nu bedt kandidat Lange gi dig to privattimer i matematik om uken. Dem maa du benytte godt. Vi har eksamen om en maanedes tid.

– Ja.

– Skal vi saa bli enige, du og jeg, Svend, om ikke at fare med nogenslags fusking mere?

– Ja.

– Saa slipper du for fremtiden en slik en dag som den du oplevde igaar. Ikke sandt – den var ikke hyggelig at faa igjen?

– Nei.

– Jeg har talt med din far, gutten min. Vi er enige om at tro at du nok blir en bra kar! Farvel, gutten min.

Svend Bidevind stridgraat. Rektor reiste sig, gik ned til døren hvor han stod, og strøk Svend Bidevind over haaret.

Svend Bidevind hikstet, rektor ventet at han skulde gaa, men der var noget gutten stred med at faa sagt gjennom hikstingen. Endelig [88] bukket han meget dypt, rakte haanden frem til rektor og sa:

– Ma-mahange tak!

Hjemme ved middagsbordet var det oksestek, stor, rød, med saus og poteter og tyttebærsyltetøi, – endda det var torsdag, som ellers var fiskedag.

Slagsmaal

Jeg sier ingenting jeg. Jeg bare spør hvordan du har faat akkurat min regning – naar du ikke har skrevet den av!

Det var Simon Selmer ute i skolegaarden. Anton Bech stod foran ham, utfordrende.

– Det skjeller dig altsaa ikke, ser du, Simon.

– Aanei, det er vel det heldigste det, kan jeg tænke.

– Jeg spør dig altsaa hvad du mener med det? At det er det «heldigste» altsaa. Netop det er det jeg spør om, skjønner du.

Simon Selmer saa sig med et smil om i guttekredsen. Hele klassen stod tæt omkring de to.

[92] – Og jeg svarer altsaa at det vist er det heldigste at en ikke gransker mere efter i den saken.

– Han har gransket rektor altsaa.

– Ja, jeg merker det.

– Hvordan merker?

– Han er saa forskjellig¹¹³ rektor du!

– Hvordan forskjellig?

– Aa – hadde det været en av os andre og ikke den søte kjælegutten hans, saa tænker jeg der var blit andet av!

– Hvad andet?

– Du spør saa meget, synes jeg.

– Anton Bech stod med næverne i bukselommerne, ganske rolig uten at se sig om. Han bare saa Simon Selmer ret i fjæset og svarte:

– Ja jeg spør til du svarer altsaa. Til du tør svare.

– Tør – haa!

– Ja tør. Hvad mener du med at der var blit *andet* av?

– Jeg mener det jeg mener, jeg.

Anton Bech rykket ham nu like under øinene.

– Ja ser du, dette er vel nok. Men jeg spør dig altsaa om du tror jeg har fusket?

– Jeg tror ingenting jeg. Jeg bare *vet* at du har hat min regning i boken din.

[93] – Og naar jeg sier – og rektor sier – at det er en tilfældighet?

– Saa sier jeg dertil at det er en merkelig tilfældighet.

– Hvordan merkelig?

– Høist merkelig.

Hele gutteflokket lo høit. ¹¹⁴ Anton Bech trak den ene næven op av lommen.

– Nu sier du meningen din bent ut.

– Svært saa du interesserer dig for min «mening» da! Kjære!

– Jeg finder mig bare ikke i at du gaar her og mumler om mine regnestykker længer. Har du ikke faat forklaring god nok av rektor, saa faar du den ikke av mig. Men denne historien skal være forbi den. Derfor sier du meningen din bent ut, saa blir det vel en endskap paa det.

– Aa, du ypper slagsmaal altsaa?

– Ja, jeg gjør det. Det tar jeg hele klassen til vidne paa, at om du ikke ret frem sier at du tar rektors forklaring fuldt og helt for godt, saa møtes vi paa Nagelkaien i eftermiddag klokken 4.

– Jeg er ikke ræd for at komme.

– *All right!*

Dermed snudde Anton Bech sig rundt og gik gjennom guttekredsen op mot skoletrappen. Det hadde alt ringt ind.

[94] – Slagsmaal, gut!

– Ordentlig da, ser du!

– Klokken 4 altsaa, paa Nagelkaien:

– Men bare klassen. Ingen andre.

– Naturligvis.

Klassen gik i ivrig flok opover mot trappen.

– Tænker han faar, Zeloten, jeg.

- Aa – det er ikke saa visst.
- Godt av juling hadde han da ialfald, Simon. Hvad har han med at blande sig mere opi det!
- Men jamen er det nu rart likevel da!
- Tror du rektor hadde staat og bedt om forladelse, hvis han *hadde* fusket da gut!
- N–næ–æ!

Svenningsen var rasende oppe i klassen fordi de kom saa sent ind. Blidere blev han ikke i timens løp, for slik uopmerksomhet, – skrijving av lapper og forsendelser mellem guttene –!

*

Der hadde ifjor vinter engang før været «ordentlig» slagsmaal mellem Anton Bech og Simon Selmer. Det var i anledning av Nikken Pølsepind. Simon Selmer hadde faat juling [95] dengangen. Det fik han vel nu ogsaa. Simon var tyk og tung, temmelig sterk. Men Anton Bech var nu allikevel den sterkeste gutten i klassen da. Skjønt Simon Selmer var ram i knep!

Dette med Nikken Pølsepind var gaat slik for sig:

Nikken Olsen – «Pølsepinden» – var Anton Bechs byfiende. Hvorfor spurte ingen om; det *var* bare saa. Anton Bech kunde selv ikke ha svaret paa nogenslags spørsmaal om hvorfra det skrev sig. Faktum var at naar han møtte Pølsepinden nord i byen, skulde han slaas med ham. At si, naar han eller Nikken var sammen med nogen. Møttes de alene, behøvdtes bare etpar skjeldsord i forbigaaende – som:

- Vent bare, din tosk! eller:
- Er det julingen fra sidst du gaar og tygger drøv paa idag?

Var en av dem i flok derimot, var saken given; de andre guttene stillet sig i ring, og slagsmaalet bar løs mellem de to.

Undertiden naar Anton og guttene fra klassen kom drivende nordigjennem byen, hændte det at Nikken Pølsepind blev set i det fjerne, skyndsomt skjulende sig i et portrum eller forsvindende om et hjørne. Saken var at Nikken [96] regelmæssig var den som fik juling. Anton Bech pleiet da høilydt at beklage sig til de andre over den tapte leilighet til at jule Pølsepinden.

Men inderst inde var han glad for det. For det første, fordi der jo allikevel var saa sin spænding hver gang, – ingen kunde jo vite hvad nyt knep Nikken Pølsepind hadde lært sig siden sidst, eller hvad kamerathjælp han kunde ha bak sig fra folkeskolen; for det andet, fordi – – naa ja, der var noget underlig blekt noget over Nikken Pølsepinds ansigt, hvergang han skulde til, – og noget eget likesom forundret spørrende i hans øine, naar han stod op efter julingen. Alt i alt noget som mindet Anton Bech om et digt han engang hadde læst, om en jæger som hadde skadeskutt en hjort i skogen og skulde hen og skjære halsen over paa den – – han kom sig næsten ikke til med kniven for noget i dyrets øine.

Imidlertid, Nikken Pølsepind var og blev fienden, ingen visste hvorfor, men det var altsaa en given sak

baade blandt guttene i Antons klasse og folkeskoleguttene. Det var et byfiendskap i fuld orden, og det nyttet ikke at spørre mere om den ting.

– – Saa var det juleaftens middag, at fru [97] Bech fortalte ved bordet at madam Øien hadde været i kjøkkenet og klaget sig saa ynkelig over nød og fattigdom til julen, fordi manden var arbeidsløs; og saa hadde fru Bech git hende Antons hverdagsbukser – som forresten var baade hele og brukbare endnu. Det hadde især været daarlig med klær til sønnen, Nikken, som næsten ikke kunde vise sig paa skolen længer for bare filler.

Saa gik juledagene til tredje dag, som endelig var hverdag.

Guttene fra klassen møttes. Anton Bech hadde sine nye klær paa, og i vestelommen laa femogtyveøren han hadde faat av onkel Fredrik. Idag skulde den springe i kaker.

Imidlertid kom Otar Ingebrigtsen med en foruroligende snak om at folkeskoleguttene snefæstning nede paa Langkaien var større end klassens i Bechgaarden.

Hele flokken ruslet nordover. Og ved Langkaien stod ganske riktig folkeskolefæstningen uforskammet høi! Skiddenblank var den av isvand og mange næver, ja rent uindtagelig saa den ut. Og folkeskoleguttene myldret om den.

Langsamt nærmet klassen sig, til de stod i halvkreds tæt om fæstningen. Mellem etpar av de fremragende gutter paa begge sider begyndte

[98] det at ulme med haansord og utfordringer. Anton¹¹⁵ Bech stod stille og hørte paa, da pludselig Simon Selmer og etpar andre begyndte at dulte ham i siden:

– Anton! der er Pølsepinden? Ser du ham ikke! Paa han da.

Men Anton rørte sig ikke. Saa begyndte de andre at rope:

– Du Nikken! Skulde du ikke jule nogen i jula? Her staar han Anton Bech og er ræd for dig!

– Ræd! ropte Anton; – kom bare an, Pølsa!

Nikken blev ved at kitte med kramsneen paa fæstningsmuren og vilde tydelig ikke til, endda hans egne ertet og drev paa, mens Anton kom nærmere og nærmere. Saa sier pludselig Anton:

– Pølsepinden er bange for at fordærve de fine bukserne sine, – for dem har han arvet efter mig.

Alle guttene lo, for de kjendte jo straks igjen Anton Bechs bukser. Men de visste ikke ordet av før Nikken Pølsepind var i synet paa Anton med et næveslag i næseroten, saa Anton tumlet bakover, og blodet sprat ham av næsen. Og slik fór Nikken løs med slag i slag saa lynende fort og saa uvant rasende, at Anton ikke [99] sanset sig før han laa overende med Pølsepinden skrævs over sig, dængende ham i ansigtet av al glædelig lyst.

Nu vet enhver at midt inde i et slagsmaal kan der komme som en stans, en stilhet, som ingen vet om

uten de to selv. Nikken pustet hett og hidsig like ned i den blodige næse paa Anton; han holdt op at slaa, og begge pustet ut.

I dette sekund kjendte Anton at han lettelig kunde velte Nikken Pøsepind av sig, komme ovenpaa og gi ham rundelig igjen; især da han saa at Pøsepinden stridgraat av sinne, og var rent sanseløs. Men han blev liggende ganske stille. Han lettet litt paa den ene haand, og fik den ned i vestelommen til femogtyveøren.

– Hold op, din tosk!

Og Pøsepinden holdt op. Saa fik Anton listet femogtyveøren ned i næven paa Pøsepinden, og saa laa de litt stille, den ene oppaa den anden. Saa med ett vippet Anton Nikken av sig og stod op. De andre ropte og skrek en hel del, men Pøsepinden løp opover gaten, og Anton stod og tok blodet av næsen med sne. Han sa ingenting. Men siden den dag slos han aldrig mere med Nikken Pøsepind.

– Nu, denne historie med femogtyveøren kom paa sæt og vis ut blandt guttene i klassen.

Saa hadde Simon Selmer skrevet paa en [100] lap i timen ned til Vilhelm Gabrielsen at Anton Bech hadde git Nikken Pøsepind 25 øre for at fri sig fra juling. Denne lappen fik Anton Bech fat i, og saa hadde han og Simon Selmer holdt sit store slagsmaal paa Nagelkaien.

Dette var ifjor vinter. Da fik Zeloten altsaa juling; men det var jo halvandet aar siden nu; siden den tid kunde jo mangt ha forandret sig.

*

Alt klokken halv fire var en stor flok av klassen samlet paa Nagelkaien. Det var en stor, svær, plankelagt indebygning, enslags gaardsrum med trægulv mellem Nagels to pakboder. Langs pakbodvæggene stod en dobbelt rad tomtønder, og paa dem satte de sig paa rad, dundrende med støvlehælene i tomtønderne, saa det klang. For enden av pladsen gik baattrappen ned i fjæren. Henne ved trappen holdt Søren Manddraber og nogen andre til med hyssing og skjælagn. De fisket krabber, mens de ventet.

Alle kaiene i byen var bekvemme for guttemøter paa denne tid; de stod tomme næsten allesammen. Men især Nagelkaien, fordi den laa saa langt unna, helt ytterst sør iblyen. Og saa var Nagel sin bryggemand, han Hans Bentsen, en sjelden koselig kar.

[101] Endelig kom Simon Selmer. Han var i følge med Otar Ingebrigtsen. Litt blek var han; men han lot som ingenting, satte sig paa en tønne og lo og snakket. Da Søren Manddraber og de andre borte i trappen hørte at Simon var kommet, begav de krabbefisket og kom indover.

Klokken i kirketaarnet langt inde i byen slog fire. Og just da kom Anton Bech. Han hadde følge med Svend Bidevind.

– Det er svært saa de to henger sammen i det sidste! sa Morten Johnsgaard til Vilhelm Gabrielsen.

– Har du ikke skjønt det i det sidste? sa Vilhelm Gabrielsen; – at Bidevind faar hjelp i stilene av Anton Bech!

– Jo, naturligvis.

Anton¹¹⁶ Bech gik fremover til tønden, hvor Simon Selmer sat og sparket.

– Du faar si fra for sidste gang – om du vil ta i dig at jeg har fusket!

– Jeg har ingenting sagt. Ellers tar jeg ikke noget i mig.

– Slikt noget skidtsnak om at du ingenting har sagt, gjælds ikke. Jeg spør altsaa

– Hold kjæft med den spørringen din! ropte Simon Selmer og sprang ned av tønden; i det samme puffet han Anton Bech i maven.

Anton Bech tok et skridt tilbake. Han^[102] slængte trøien av sig og stod i skjorteærmene. Guttene samlet sig tæt omkring.

– Nu kan du komme an! sa Anton Bech.

Men Vilhelm Gabrielsen traadte frem av flokken og sa høitidelig:

– Det skal være vedtat først at det ikke gjælds at spænde krok, ikke at skalle og ikke at sætte knædult.

– Ja, sa Morten Johnsgaard, som stillet sig ved siden av Vilhelm – og kommer dere i tak, skal dere dele overtak og undertak!

– Næ – det faar komme an paa det! ropte Otar Ingebrigtsen.

– Ja, det syns jeg ogsaa! stemte etpar andre i med. Anton og Simon Selmer stod med dirrende næver og saa paa hverandre, mens de andre trættet en stund om overtak og undertak. Alt i ett lød Vilhelm Gabrielsens gjentagne:

– For det skal gaa ordentlig for sig! Det skal gaa ordentlig for sig!

– Ja naturligvis skal det det, men overtak og undertak

– Nu faar det begynde! ropte Otar Ingebrigtsen. – Saa stiller vi os alle i ring utenom. Naturligvis skal det gaa ordentlig for sig, fusking gjælds ikke. Saa – nei, længere tilbake – saa. Nu tæller jeg til tre.

– En – to – tr

^[103] – Nei, nei, vent da, gut! Svend Bidevind fór frem, – Simon har en sten i næven! Gjælds det kanske?

Sprutrød maatte Simon Selmer slippe fra sig en rund sten fra hver haand.

– En – to – tre!

Saa røk de i hverandre. Simon Selmer med hodet sænket foran sig og armene over det, næverne gik som et dampskibshjul. Men Anton Bech drev et næveslag nedenifra og opunder og midt i det sænkede ansigt. Det knepet kjendte han! Det var øvede karer begge to, og slagsmaalet gik hidsigere og hidsigere; de

slog med høire og verget sig med venstre haand, og noget skikkelig næseslag kom ingen av dem til med. I hidsigheten fór de omkring, saa gutteringen utenom maatte vige og forandre plads uavladelig.

Pludselig datt Anton Bech forover. Som et lyn var Simon Selmer over ham.

– Nei, det gjælds ikke! skrek en stemme. Det var Svend Bidevind som sprang frem og vilde rykke Simon tilbake. Men før han naadde til, hadde Otar Ingebrigtsen tak i trøien hans:

– Vil du hjelpe, kanskje? Din tosk!

– Det gjælds ikke, han bare gled, skrek Svend Bidevind i fuldt sinne, slet sig løs og vilde frem igjen. Saa var baade Otar og Vilhelm ^[104] Gabrielsen paa ham; Morten Johnsgaard la sig imellem

Bare et øieblik hadde Anton Bech Simon over sig. Han fik hevet sig rundt, og nu sat han selv overskrævs paa maven til Simon. Og der holdt han ham.

Men i et nu var det røket saa rasende op omkring dem at ingen saa efter hvordan de stelte sig, – slik trætting, skrik, dulting, og tilslut stod hele flokken i et eneste rasende slagsmaal, nogen slog, andre spændte, nogen slos par om par, andre bundtevis, inderst inde i klumpen mellem alle benene laa Svend Bidevind og vesle Søren Manddraber og brølte og skrek, kløp i læggene paa de andre og kunde ikke komme ut, – og over alt levenet hørtes Vilhelm ^[117] Gabrielsens uavladelig:

– Det skal gaa ordentlig for sig! alt mens han skiftet slag med Morten Johnsgaard

– Aanei, aanei da guta! Aa e detta for spettakel da!

Hans Bentsen, bryggemanden til Nagel, kom farende over kaien. Han forsøkte at trænge sig ind imellem guttene, han ropte og befól, men intet hjalp og ingen hørte. Hans Bentsen blev rent fælen, sprang ut paa gaten og kom et øieblik efter tilbake med to-tre mand.

Der blev stilt med ett. Alle guttene slap ^[105] hverandre, stod pustende og pæsende, nogen blødende, andre smaajamrende sig, én holdt sig over næsen, en anden i siden og ut under benene paa dem alle krøp Svend Bidevind og Søren Manddraber frem. De saa fæle ut. Søren hulkgraat og holdt sig paa maven; Svend Bidevind silblødde av næsen, over høire øie hadde han et ildrødt, glødende merke.

Men alle stod rake som lys. ^[118]

Blandt de mænd Hans Bentsen hadde faat med sig ute fra gaten, var der én med guldrand om huen. Han var kjendt nok.

Det var politi Loe.

– En skikkelig mands barn og hæll' slikt leven! sa politi Loe, – saa en høre dokk heile byen over! Kæm e' det ut av dokker?

Politi Loe saa sig om i kredsene, tok op sin notisebok og skrev etpar av navnene op.

– De behøver ikke at melde andre end mig og Simon Selmer, sa Anton Bech, han traadte frem. – Det er

vi som har slaas.

– End du som er søn til byfogden! Og saa skjæms du ikke? sa gamle Loe og rystet paa hodet.

– Bare meld mig De, saa

– Aa, æ tænke vi tek dokk alle ihop! Se till aa pelle dokk ut av kaia her og det strakst! End skikkelig mands barn!

[106] Politi Loe drev flokken foran sig og ut paa gaten.

– – Et stykke oppe i byen kom adjunkt Svenningsen imot hele optoget, gutteflokken fra 5te middel og konstabel Loe efter.

– Kjære, hvad er dette?

Alle guttene stod med luerne i næverne. Men Loe skred frem, tok til luen og meldte det hele:

– Æ tænke det kan væra nok at skolens vedkommende fær det at vite, mente Loe med haanden til den guldrandede luen.

– Ja tak, min kjære Loe, det er aldeles nok!

Da Svend Bidevind kom hjem, blev der stor forfærdelse over hans hovne næse og et grønblaat mærke over høire øie. Han maatte tilslut rykke ut med hele historien. Mor syntes, det var rigtig stygt og uskikkelig altsammen. Men far lo i skjegget:

– Ja, ser du, gutten min, sa far, – den julingen var dig altsaa av skjæbnen bestemt. Saa kan du ta al anden tilgivelse, baade min og rektors, med saa meget bedre samvittighet!

– Ja, sa Svend Bidevind næsten høitidelig og saa op paa far med store, alvorlige øine – eller rettere sagt med et stort og et litet; for det [107] høire øie var blit temmelig smaata under den grønblaa flekken.

*

Dagen efter, i anden time, stod rektor i klassen og holdt en tordentale om «skam for skolen», «politiet paa halsen», «optøier i byen» osv. osv.

– Til straf sitter hele klassen igjen fra 2–3.

Svenning hadde sladret! Ja, han var nu altsaa lumpen da! Altid!

Da Svenningsen kom ind i tysktimen kl. 12, var den store beslutning fattet og vedtat enstemmig av hele klassen. Den som svigtet, hadde slik juling ivente altsaa som han aldrig hadde set maken til. Ideen var Simon Selmers, og var straks blit ivrig optat av Anton Bech. De var godvenner igjen nu, naturligvis! Avgjort var avgjort Hele klassen var godvenner igjen!

Svenningsen hilste som vanlig. Klassen bare reiste sig, alle med mørke miner og en dæmpet mishagsmumlen.

Svenningsen begyndte at høre. Hver og en bevarte sin sure mine, svarte kort og knapt. Den ene efter den andre.

Svenningsen lot som han intet merket.

[108] Han begyndte som han pleiet, at si vitser, var spydig, saa over Søren Manddraber, saa over Hans Otterbech. Ingen lo. Bare mørke, mugne miner. Selv ikke da Søren Manddraber i al enfoldighet oversatte:

«Die Schweisstropfen traten vor seinen Stirn» med

– Sveitsertroppene traadte frem for sin stjerne.

Svenningsen holdt et svare hus med dette, lo og haante. Men guttene trak ikke paa smilebaandet. Etpaar av dem maatte jo holde lommetørklædet for ansigtet for ikke at vise at de lo.

De saa godt at Svenningsen blev rasende tilslut.

– Klokken 2 kom adjunkt Svenningsen ind i klassen for at passe paa den mens den sat igjen.

Der var ikke et liv. Svenningsen lette baade høit og lavt, ute i skolegaarden, i gymnastiksalen. De slyngler maatte være gaat hjem allikevel!

I fuldt raseri trak han frakken paa sig og gik. Skoleporten smeldte efter ham.

Ikke før var han væk, før hele gutteflokket myldret ind. Og den gjensitningstimen gik med leven og moro paa al vis. Nogen benyttet [109] leiligheten til at faa haspet av regnestykkerne eller den latinske stilen ved hjelp av en av de flinkeste; andre rotet oppe i katederet, i protokollen og dagboken. En hel flok hentet luerne ind fra gangen, la dem i rad mot den ene væggen og slog lueball. Morten Johnsgaard hadde ball med.

Da klokken slog tre, gjorde de sig alle istand, mens Hans Otterbech blev sendt ind til rektor.

– Om de kunde gaa nu?

Rektor kom tilbake med Hans Otterbech, rent ute av sig:

– Men, kjære gutter, er ikke herr Svenningsen her?

– Nei, ingen hadde set noget til herr Svenningsen.

– Hm! Høist besynderlig. Dere har sittet ganske alene da?

– Ja.

Rektor saa ikke lys ut. Han bet sig i læben:

– Ja, nu kan dere gaa da.

*

[110] Dagen efter havde de ikke tysk. Men Svenningsen kom alt i første time, som var overlærer Sømmes norsktime, farende ind i klassen, rød i toppen.

– Undskyld, hr. overlærer, at jeg forstyrrer et øieblik! Jeg tør spørre dere, gutter, hvor dere blev av igaar?

Guttene saa med uskyldig forundring paa hverandre og op mot hr. Svenningsen.

– Svar straks! Her gik jeg og ventet paa dere, klassen var tom!

Simon Selmer reiste sig:

– Kanske hr. adjunkten mener med det samme det var ringt klokken to?

– Ja, javist, naturligvis!

– Ja, da tror jeg vi et øieblik var nede i gaarden.

– Sludder, jeg saa efter i skolegaarden!

– Ja – nei, i *gaarden* altsaa!

Overlærer Sømme, som ikke forstod nogen sammenhæng, lo nu høit. Men Svenningsen sendte ham et rasende blik:

– Var dere – dernede allesammen? – *Hele klassen?*

Simon Selmer saa sig spørrende om til guttene:

– Ja, jeg vet ikke – der var noksaa mange

[111] – Jeg var der! reiste Anton Bech sig.

– Jeg var der!

– Jeg var der!

– Jeg var der!

Det lød som skud i skud ned over bænkeradene, én efter én reiste sig og ropte sit:

– Jeg var der! indtil alle guttene stod opstillet i rad og rækker nedover.

Overlærer Sømme skjønte vel at her maatte være noget paafærde; men han maatte snu sig ind mot vægtavlen, og pudset næsen med megen larm – tre-fire ganger.

Svenningsen stod et øieblik og saa utover den staaende klasse. Saa bukket han kort til overlærerens ryg:

– Undskyld! Og saa fór han paa dør.

Én efter én satte sig igjen. Der bølget en dulgt triumf nedimellem guttene. Svend Bidevind hadde, da han kom paa skolen, tilfældig opfanget nogen ord mellem rektor og Svenningsen ute paa gangen. Rektor hadde været meget misfornøiet. Etpar ord som «forgalt – her kommer jeg kl. 3 og finder guttene alene!» osv. blev av Svend Bidevind referert i klassen straks til tegn paa at hevnen over Svenningsen fuldt ut hadde lykket.

Skrape av rektor – simpelthen altsaa!

Eksamen

Husk eksamen, gutter! Bare fjorten dage til!

– Kjære dere, hvordan skal dette gaa – eksamen for døren

– Aldrig naar vi ut til eksamen paa dette viset!

Eksamen, eksamen! Det gik paa livet løs nu i junidagene med eksamen hængende hett over alle hoder, saa det lumret omkap med de 20 varmegrader gennem solruterne! Sprængt paa blev der gennem alle pensa, agterut var de, og frem maatte de for al pris –! Undtagen i rektors historie, som nøiagtig var naadd boken ut til 1ste juni, saa de sidste timerne kunde ^[116] brukes stille og rolig til oversigtige repetitionstimer – uten egentlige lekser.

Værst av alle var Svenningsen. Sint og vond hadde han været hele tiden i det sidste – som rimelig kunde være – og nu drev han paa med læsebok og grammatik, med lekser saa lange som dagsreiser fra time til anden. Tysktimen gik som et uveir, Svenningsen tordnet, «eksamen» lynte i luften, og altid en to-tre stridgraatende nede paa fuksebenken. Karaktererne haglet ned, 6 her og 5 der, og slut paa det hele var en lekse til næste gang, saa der ikke var utgang at se paa den!

Otar Ingebrigtsen fik sin tause, indbitte og temmelig haardknokede rundjuling en dag Svenning endte timen med at gi syv sider grammatik, hvorav fem lange remser til pugging – og Otar rent uvilkaarlig, glemmende alt av bare forfærdelse, skrek høien lydt fra sin bænk:

– Han er gæl' n han!

Svenningsen røk bare ret i ham uten ord. Og saa grænseløst forfærdet var Otar Ingebrigtsen over sig selv at han glemte at skrike – det eneste middel mot Svennings juling, – endda han efterpaa fremviste en betragtelig haardot samlet op av gulvet efter kampen.

– Gi den til Svenning som seiersskalp! raadet Simon Selmer.

^[117] Sørgeligst gik det med Manddraberen i disse hete dage. Ondt hadde han jo altid for at holde trop, men nu, med overnaturlige lekser i alle dagens seks fag, i et helseløst stormridt gjennom al kundskapens brokede mangfoldighet, var han rent forfjetret, og mistet det vesle han visste i rædsel, bare navnet eksamen nævntes. Og Svenningsen var ikke barmhjertig. Søren Manddraber tutet og jamret, men Svenning maatte bare oplyse om at man ikke tok eksamen ved at perse taarer; han vilde foreslaa Søren at stille sig i tjeneste hos byens vandverk i denne tørketid – femfor at dumpe til eksamen og bli sittende igjen i klassen et helt aar til!

Og Manddraberen stred med lommekluten for næsen og hiksten i halsen, og kunde *absolut* ikke lære «Angst, Axt, Bank, Braut ...», end sige reglerne for konjunktiv!

Nede i skolegården i friminuttene gikk de rent stilfærdige allesammen. Men saa erklærte Morten Johnsgaard en dag at det dog – saa vondt det var – ikke gjaldt selv livet!

Og fra Paal Gundersen forlød det at det var da hverken middelskole-eksamen eller artium, saa skidt, – om en bare hanglet igjennem ...!

Men Søren Manddraber tok sig ikke trøst av dette. Han tænkte paa at hive sig i sjøen, og hadde kanskje gjort det ogsaa, hvis ikke [118] Anton Bech en dag hadde sat mod i ham ved at love ham hjelp og bistand med hvisking i det muntlige og – om det lot sig gjøre – med fuskelapper i det skriftlige.

Dette var Søren Manddrabers eneste livshaab.

– – Svend Bidevind gikk under alt dette og bare undret sig over at han egentlig slet ikke grudde sig til eksamen.

Han turde næsten ikke tilstaa det for sig selv, men han næsten glædet sig!

Dumpe kunde han ikke. Slik hadde kandidat Lange drevet ham i matematikken, at han nok skulde klare den. Og de andre fag maatte han kunne greie saa nogenlunde – saa det ikke blev stryk altsaa! Paa ett punkt var han tryg med sig selv paa at han vilde ha 1. Det var i historie for rektor. Og slik stod det for ham, at med en 1'er for rektor Holst var han berget, om det blev saa baade 3'ere og 4'ere for de andre. Og saa med denne eksamen var aaret forbi, en lang, lang sommerferie, og derefter nyt «skoleaar», ny klasse, ny begyndelse paa alle kanter, baade utvendig og i det indvendige menneske! Dermed var dette aars synder og sorger slettet ut. Han visste jo nok at han ikke undgik sin drabelige ordens- og kanskje opførselskarakter for aaret – i karakterseddelen tilslut; men ellers, selve eksamen var der noget [119] ved – noget spændende – og desuten var den egentlige skolegang forbi! ett fag om dagen, forresten var det alt som for ferier at regne!

Puggingen var i fuld gang i klassen. Hver morgen paa skolen forlød det fra den ene og den anden: Kommet 30 sider i historien! Læst hele den norske grammatikken! Repetert fra mennesket til de énhovede! O.s.v. Nogen hadde slaat sig sammen i klumper og partier og læste ute, enten oppe i bymarken eller paa en pakbod – nidpuget og hørte hverandre. Søren Manddraber var to timer om dagen oppe hos Anton Bech og fikk gjennomgaat tysken og matematikken.

Men denslags kunde ikke Svend Bidevind. Han prøvde etpar ganger at være med i bymarken; senere sat han alene i Næss's have. Men alt dette bare forstyrret ham. Først og fremst de andre guttene; men ogsaa naar han var alene. En humle, et vindsus i bjerketoppene, ja bare selv følelsen av at være ute; det passet ikke. Læse maatte man gjøre inden fire vægger, hvor bøkerne var hjemme; ute var til for moro skyld, ferier, fri, lek ...

Og saa sat han dagen lang paa værelset sit og læste og grov sig frem fra fag til fag; han skrev op for hver dag hvormeget han hadde læst, beregnet hvorlangt han hadde igjen [120] – og han saa sig selv som Stanley gjennom det mørke fastland, fast og sikkert arbeidende sig frem dagsreise efter dagsreise. Det holdt haardt mange ganger; han var saa underlig uvant med at læse slik – og utenfor sken solen!

En ren lettelse selv for Søren Manddraber var det, da rektor endelig en dag kom med

eksamenstabellen, hele programmet trykt, skriftlig og munnlig, helt fra artianerne og nedover til smaaskolen, som hadde etpar smaa uskyldige rubrikker med «læsning», «regning», og «religion» ute i de sidste eksamensdagene.

En lettelse var det – for saa visste man hvad man hadde at holde sig til, naar det bar løs, hvilke fag kom først og altsaa maatte puges færdig først – o.s.v.

Det var i geografitimen dette kom, og da tykke Wiers hadde slaat ut med haanden som farvelhilsen til rektor – han var saa tyk at det faldt ham svært at reise sig, saa gammel og god var han ogsaa at haandbevægelsen var rektor og enhver anden fuldstændig nok – var der en rasling med det trykte papir, en mumling og brumming mellem guttene, eftersom de læste programmet, saa tykke Wiers klasket næven i katederet:

– Vil dere lægge væk de lappene deres straks og holde skravlene igjen paa flyende flekken!

[121] – Aa, men det er jo eksamenstabellen! löt det bönlig.

– Hjælper ikke. Flere byer i Spanien, gut!

Det var Morten Johnsgaard som blev hørt, og han hadde benyttet leiligheten under rektors avbrytelse til at faa sig hvasket nogen oplysninger fra første bänk.

– Vanelcia.

– Va – hvad for noget?

– Nei – Valencia!

– Du kjender da Valencia, gut! Det er der de hiver sneball med appelsiner. Vet du ikke hvad valencianerne gjorde i 1811, da de ikke hadde flere kanonkuler igjen til at skyte paa franskmændene med? Jo, far, det var gutter det, ser du! De stoppet kanonene sine med appelsiner, gjorde de, baade raatne og umodne – saa det sprutet og sved i øinene paa franskmænden. En spansk sjømand fortalte mig engang at en av appelsinene traf Napoleon i flabben, mens han stod og maapte – rök ret i vommen paa ham, og blev der saalänge til han døde av den paa St. Helena. Tror du paa den historien, Morten Johnsgaard far?

– N–æ!

– Ikke jeg heller. For det første fordi keiser Napoleon aldrig maapte, for det andet fordi han aldrig i sit liv var utenfor Valencia. ¹¹⁹ [122] Saa det maa være løgn. Hvad utfører de fra Valencia?

– Appelsiner.

– Naa, det kom du let til. Flere byer i Spanien?

Morten Johnsgaard visste ikke flere byer, og turde ikke klemme ivei med den han saa Simon Selmer si med læberne. Han skjönnte det nemlig ikke, og det kunde bli saa rent galt!

– Hvordan skal det gaa dig til eksamen, gut!

- Jeg har ikke naadd til at repetere geografien endnu, klynket Morten.
- Men leksen din til idag da, din slubbert!
- Men vi har saa svinagtig meget geografi iaar! lød det nede fra klassen.
- Ja, stemte en i med, – det er ikke til at faa læst altsammen.
- Jasaa, Otar far, saa du faar det ikke læst?
- Umulig! Aa, kunde vi ikke faa slippe noget?
- Aaja, faa slippe noget! roptes der.
- Jo, kjære guttene mine, jo da! Saameget dere vil.
- Aa!
- Men saa faar dere fem altsaa.
- Da – saa! Hø!

[123] – Det er nu én ting jeg synes hr. Wiers gjerne kunde la os slippe, sa Anton Bech.

- Naada?
- Det er alle statene i Nordamerika.

– Er du gæln, Bech far! Statene i Nordamerika! Tror du det gaar an at «slippe» dem! Jo, det skulde se net ut. Hvorfor ikke «slippe» statene i Europa ogsaa da? De er ikke saa vigtige som de skaper sig de, far, mange ganger – hverken Frankrike nu med alt sit ministervrøvl, eller Tyskland, siden Bismarck blevⁿ²⁰ sat paa porten, eller de andre. Statene i Nordamerika! Pas dig du, Bech far, før du vet ordet av det er de mindre værd at «slippe» end alle statene tilsammen baade i Europa og Asien! Hø! Slippe!

– Men de er saa vanskelige.

– Vanskelige ja! Jo, det synes nok som dig nogen hver, baade han fyren Salisbury i England og Spaniolen. Men ikke er det værdt at slippe dem lel, tænker jeg.

- Vi kan jo ta dem igjen til næste aar!
- Aa, la os faa slippe dem da! Slippe dem! Slippe! lød det nedover klassen.
- Vi har saa forfærdelig meget til eksamen iaar, saa!
- Er dere gælne, gutter! Jeg skal si dere hvad dere skal gjøre, jeg.

[124] – Ja, si det! Si os noget!

– Spør de andre karene dere har – ham i tysk og ham i latin og ham i bibelhistorie, spør dem om ikke

de kan la dere slippe litt for dem – fordi dere har saa meget geografi at lære! Spør dem, og hør hvad de svarer!

En misfornøiet mumlen!

– Ja, tror dere kanskje det nytter at lære tysk og bibelhistorie og alle andre denne verdens ting, saa længe dere ikke kjender denne verden selv? Først geografi, gutter, saa resten. Først faar en lære stuen sin at kjende, saa kan en begynde at pynte den op og gjøre det koselig i den? Det er min mening, ser dere, og jeg er ikke dum!

Tykke Wiers var i sit perlehumør idag, og guttene moret sig.

– Men det nytter ikke at si dette til de andre lærerne.

– Nytter det ikke! Hils fra mig dere, og si som jeg har sagt.

– De vil ikke likevel.

– Tror dere det nytter mere at spørre mig! Er dere gælné, gutter!

– Ja, for De er meget snillere end de andre! sa Simon Selmer.

Dette skulde Simon helst ikke sagt. Pludselig ^[125] gik humøret og lystigheten av tykke Wiers's ansigt.

– Hvad sa du, Simon Selmer far? spurte han tordenhøit.

– Jeg sa – jeg sa bare – at De – er snillere ...

– Simon Selmer! Gaa efter rottingen!

– Men ...

– Gaa efter rottingen, sier jeg. Den ligger i 6te middel. Simon Selmer maatte gaa. Wiers sat i ventetiden mørk paa katederet og trommet med fingrene og sa ingenting. Endelig kom Simon Selmer tilbake med et spanskrør i næven.

– Kom med den! Saa – staa der – længer frem. Saa!

Et rap suste igjennem luften og smaldt i Simons ryg.

– Jeg skal lære dig hvor snillere jeg er!

Et rap til – to tre – fire.

– Her faar du den snilheten at føle, din aban! Gaa og sæt dig.

Tutende og vaandende sig gik Simon paa plads.

– Flere byer i Spanien, knegt!

– Sevilla. Granada. – Cadix.

– Hvem har lært dig det imens? Svar! Hvem har hvisket?

[126] Morten Johnsgaard kjendte tykke Wiers, naar vinden bar imot, og han var vond; det var bare at si fra straks.

– Paal Gundersen hvisket! sa han ynkelig.

– Fem skal du ha. Gaa og sæt dig.

Det var ikke ofte at tykke Wiers's timer var sørgmodige; men naar det hændte, var det med eftertryk.

– Fem skal du ha! brølte han til den ene efter den anden, og da timen var slut, tok han hat og frak paa selv uten hjælp, hvilket var tegn paa hans dypeste unaade.

Næste time var norsk med overlærer Sømme. Han kom sirlig og fin, hvid i skjortebrystet, langt guldkjede, store mansjetknapper og lange, hvite hænder. Han satte sig tilrette og fandt Wiers's spanskrør paa katederet. Han tok det mellem to fingrer og spurte:

– Hvem – hvem av dere var det idag?

– Mig, svarte Simon Selmer og reiste sig.

– Dig, Simon, Petrus – eller klippen! Jasaa! Saa den vrede Moses har slaat paa dig med sin stav! Gav du vand fra dig?

Klassen brølte av latter.

Det blev stille med ett. Døren ut til gangen sloges pludselig op paa vidt gap, og midt i den stod tykke Wiers.

– Undskyld, hr. overlærer!

[127] – Jeg ber, hr. Wiers!

– Dere kan slippe de nordamerikanske stater, gutter! sa Wiers, vendte sit mægtige legeme og gik. En av guttene maatte lukke døren efter ham.

*

Saa var da endelig eksamen inde!

Norsk og tysk skriftlig hadde de hat. Den norske stilopgave lød: «*En morsom dag*», og den blev klart noksaa bra, selv av Søren Manddraber, som ellers sat og smaagraat hele tiden over sin morsomme dag! I tysk stil hadde han faat hjælp. Det hadde lykkes Anton Bech at faa praktisert en lap med gloser o. a. nedover fra mand til mand og frem til Søren. Men det hadde været saa farlig, saa nær paa at bli opdaget etpar ganger, at de ikke turde gjenta det eksperiment.

Nu var det matematiske opgaver, og Søren Manddraber sat og holdt sig paa maven av gruelse, mens de ventet paa Lange med opgaverne. Ellers sat de idag nogen hver med mavepine, ikke mindst Svend Bidevind. Anton Bech trøstet Manddraberen med at det nok skulde gaa; han hadde fundet ut et middel!

[128] Opgaverne kom, Lange gik; gamle Bugge hadde inspektion, og spaserte op og ned paa gulvet mellem bænke, som var flyttet langt fra hverandre. Alle guttehoderne sænkedes over opgavelappen; en lang stund var der saa stille at man kunde høre en naal falde mellem hvert av gubben Bugges fottrin. Saa begyndte én at skrive. En anden løftet hodet eftertænksomt mot taket; en tredje sukket. Efter et kvarters forløp skrapte det i pennene hele klassen over. Søren Manddraber snufset og smaaskrev, rev sig i haaret og tænkte vældig. Hans øine søkte opover mot Anton Bechs ryg, som i rolig flid bøide sig over pulsten.

Da etpar timers tid var gaat, reiste Anton Bech sig i sætet og saa sig om. Agtpaagiven fulgte han gubben Bugges gang frem og tilbage. Han tok forsigtig frem et bitte litet stykke papir og begyndte at beskrive det med smaa, tætte tal. Det hele gik for sig med stor langsomhet. Hver gang Bugge paa sin vandring kom i nærheten, la han lappen væk. Endelig var den fuldskrevet; hans forsigtighet blev endnu større. Han tok penneholderen av sit penneskaft; han rullet papirlappen sammen tæt, tæt, brettet den paa alle kanter, presset den og sat stille en stund. Saa puttet han den ind i metalpenneholderen og satte skaftet paa; efter endel forbedringer [129] og halen ut og ind var lappen endelig vel forvaret, ganske usynlig inde i metalhylsteret.

Saa pudset Anton Bech næsen med megen vælde.

Et øieblik efter hørtes et knæk nede paa bakerste bænk. Søren Manddraber reiste sig:

– Aa! jeg har brækket penneskaftet mit!

– Din klodrian! sa Bugge og saa paa den ubrukelige stump som Søren holdt iveiret; han stod litt og saa sig om efter nogen raad, da Anton Bech reiste sig og gik frem med sit papir til katederet.

– Færdig!

– Se, se, allerede, sa Bugge, – læg fra dig deroppe.

– Saa kan Søren¹²¹ faa min pen.

– Udmerket! Og gubben Bugge tok selv Anton Bechs pen og bar den ned til Søren.

– Se her, min ven, nu er du hjulpen! sa han venlig.

– Mange tak, sa Søren Manddraber.

– – Ved ett-tiden hver skriftlig dag samledes de alle utenfor skoleporten og sammenlignet kladdene. Klyngevis stod de bortover pladsen og oppe i græsbakken bak skolebygningen, hver klasse for sig. Men i hjørnevinduet hos baker Hansen ret overfor skolen sat de syv artianere samtidig med sine opgaver; de var

[130] svært vigtige, naturligvis, drak brus, spiste kaker, etpar av dem sat endog med en halv øl og viste den frem i vinduskarmen til de almindelige gutters misundelse! de røkte ogsaa cigaretter derinde. Kom

nogen av lærerne forbi, forsvandt øllet naturligvis fra vinduet, og tobaksdampen gik indover i baker Hansens værelse.

Svend Bidevind var aldrig med i disse konferanser. Han løp like hjem for hver gang. Spurte de ham hjemme hvordan det var gaat, lød det faste svar: – Aa, jeg tror saa passelig! Og nogen kladd hadde kan aldrig at vise frem.

– Nei – jo – naturligvis skrev jeg kladd, men jeg skrev saa anderledes ind – og – kladden, nei den blev ganske ulæselig tilslut – saa kastet jeg den!

Aanei, det var bedst ikke at vite noget selv! Der var likesom noget, som et grep om maven, opunder brystet, som holdt ham tilbake fra at faa høre feilene. Han visste for hver gang at han maatte ha greiet sig, at han ikke hadde skrevet i 6. Og saa fik det staa til – paa karakterseddelen kom det jo for en dag.

Undertiden kunde det jo komme over ham som en angst – om han hadde skrevet spændspikende galt! Det hadde hændt før at han hadde været saa sikker selv paa en stil, saadan ^[131] henimot 2. Og saa hadde den vist sig at være rædselsfuld baade til 4 og 5!

Men allikevel, her var uvissheten dog bedre; den indebar jo et haab, og det var haabet som skulde bære gjennom al det mundtliges spænding og bekymringer!

Det mundtlige kom, og Svend Bidevind var glad. Søren Manddraber *var* berget gjennom det skriftlige. Søren blev en fællessak for hele klassen. Om det saa var de andre daarligdommene nede paa Sørens bänk, de som slos om fukseverdigheten med ham, saa gik de omkring og interesserte sig faderlig for ham. Det var nogen svære, bomsterke karer som bare skulde faa unnagjort middelskole-eksamen til næste aar, og saa fluksens stryke tilsjøs! Jens Kock, Sivert Smørkake og etpar andre. Og Søren var ussel og liten og graat saa gudsjammerlig. Han *skulde* desuten bokveien frem i denne verden, helt ut over gymnasiet, artium og universitetet; det var hans fars, klokkerens uryggelige vilje med vesle Søren.

Første mundtlige fag var historie. Søren Manddraber var her ganske overlatt til sig selv; ti for rektor turde ingen hviske. Søren var grøn i ansigtet.

Men Svend Bidevind kom i søndagsklærne, nye graa sommerbukser med to blanke knapper ^[132] ved knærne, fine vrang- og ret strikkede sorte strømper, vest og rundjakke, ren snip, riktig skjortebryst med mors svingfuldeste sløife, og om haandleddene et par av fars manschetter halvanden gang sammenrullet i trøieærmet. Nyklippet og vandkjæmmet stod den lyse luggen ret tilveirs, der han sat nede paa pladsen sin, tidlig ankommet, med hodet paa skakke og blikket bidevinds op mod rektor Holst fremme ved eksamensbordet. Foran ham laa nordenshistorien, verdenshistorien og den tykke gloseboken, hvori han selv under repeteringen nu hadde notert op sine oversigtstabeller, kongerækker og fremfor alt en nøiagtig gjennomgaaelse av alle koalitionskrigene mot Frankrike fra 1701 til 1815.

Rektors eksamination gik jevnt dæmpet deroppe. Hvert 20de à 30te minut skrapet stolen, den færdige gik, den næste kom. Langsomt, men sikkert gik det rækken nedover.

Svend Bidevinds formand i nummerrækken, Paal Gundersen, blev kaldt frem; det var for Svend Bidevind som aapnet der sig en kold avgrund for ham paa den side Paal hadde sittet – nu, han gik

frem. [n22](#)

Paal Gundersen blev hørt om Fredrik 3 og enevoldsmagtens indførelse.

Svend Bidevind pustet lettere. Saa blev han forhaabentlig hørt i verdenshistorien, naar [\[133\]](#) formanden fik Nordens. Svend Bidevind kunde nordenshistorien godt nok; men den var saa kjedelig. Saa trang, likesom snever i omraadet, og saa ensfarvet.

Paal Gundersen greiet sig. Nansen og Svane og Gabel og 1660. Saa gik rektor litt tilbage, til krigen med Svenskerne, Karl X Gustav, freden til Roskilde, stormen paa Kjøbenhavn. Her tullet Paal Gundersen svinagtig! Tosken! Hadde han bare læst «Gjøngehøvdingen»! Ikke husket han Kronborg, ikke Hollænderflaaten og admiral Opdam – ikke engang stormnatten, da Svenskerne trak skjorten over klærne snenatten.

Før Svend Bidevind i sin hete iver for Paal visste ordet av det, lød rektors dæmpete

– Nok!

Paal Gundersen skjøv stolen bakover, reiste sig og gik.

I samme nu stod Svend Bidevind ved stolen og bukket.

– Værsaagod! sa rektor uten at se op fra sine papirer, og Svend Bidevind satte sig. Det var en underlig følelse at ha rektor saa nær indpaa; de sat der likeoverfor hverandre ved det lille bord – som til en passiar!

Et øieblik gik blodet svimlende til Svend Bidevinds hode. Nu skulde han høres til selve eksamen! Og nu var det eneren skulde vindes [\[134\]](#) for rektor. Nu var det! Om det gik galt! Om der var et punkt ... og han tullet sig væk!

En god stund sat rektor og noterte i papirene. Svend Bidevind saa alle navnene staa nedover; ved hvert navn indtil hans stod et merke; det var karakteren. Men den var ikke skrevet med tal, men med nogenslags hemmelige tegn.

Endelig saa rektor op.

– Nu – er det dig, Svend! Men – er du ikke ganske frisk?

– Jo–o da, – tak!

– Drik litt vand, tænker jeg; du ser ut til at trænge det!

Rent genert drak Svend Bidevind vandet, som han slet ikke trængte til! Skjønt, godt gjorde det nu likevel!

– Nu. Vi var ved Karl X Gustav, som døde – naar?

– 1660, svarte Svend Bidevind nedslaat. Det blev Nordens allikevel altsaa.

– Og efterfulgtes av?

– Formynderregjeringen for Karl XI.

Saa gik det fremover med tørre spørsmåal og tørre svar som vanlig i nordenshistorien. Over slaget ved *Fehrbellin* begyndte det imidlertid at lysne i horisonten, der blev tale om den store kurfyrste av Brandenburg, om [135] Preussen, Fredrik I, videre frem til Fredrik II, den store, og her sette man sig rolig tilrette; Svend Bidevind fik situationer at forklare, la ut og fortalte om Maria Theresia, om Katharina II, om Frankrik med Voltaire, Ludvig XV og marskalk Soubise, om England og den store Pitt, – alt som den mangfoldig skiftende og mægtige ramme om den store preusserkonges skikkelse. Det som lignet et smil skinnet frem i rektor Holsts store, ransakende øine, mens han bare hadde at sitte stille og høre paa Svend Bidevinds lavmælte, ivrige veltalenhet. Med nogen undselig forsigtighet anbragte alt i et Svend Bidevind saa et træk om kongen selv, saa et om William Pitt – som ikke stod i boken, og rektor spurte:

– Hvor har du dette fra? Jeg skulde tro du har været borte i Macaulay?

– Ja, svarte Svend Bidevind og slog øinene ned.

Svend Bidevind var blit hørt i tre kvartér, da rektor sa «nok».

Eneren var utvilsomt reddet! Og Svend Bidevind gik hjem i festlig humør; ja, han spiste lutefisk og ølsuppe til mandags middagen som var det oksestek og saftsuppe! Og fortalte vidt og bredt om eksaminationen.

Saa gik det slag i slag fremover gjennom [136] det muntlige. Søren Manddraber hadde gjort en miserabel begyndelse i historien. Han lot Karl XII tape slaget ved Poltava mot Napoleon; Kristian Kvart hadde slos med bisp Absalon ved Femern og meget andet rart. Under pavedømmets forfaldsperiode staar der i boken at «to skamløse kvinder hadde bemægtiget sig pavestolen! de av- og indsatte paver efter tykke». Dette kunde Søren ganske bra, men da han sluttet med at de to skamløse «av- og indsatte paver efter tykkelsen», da kunde selv rektor Holst ikke bare sig; han brast i en aabenbar latter og sluttet eksaminationen. Siden var Søren ved hvisking og fingersprog blit hjulpet over den rene skandale.

Svend Bidevind gik fra fag til fag med en følelse av at danse over dem paa slap line – som en Blondin over Niagara. Under ham bruste det med tysk, norsk grammatik, matematik, religion, fysik og alt rart, blandet med dunkle rædsler for 6'ere og 5'ere. Men – han berget sig iland hver gang og gik hjem uten at se sig tilbake, uten som de andre at overveie og spekulere paa hvad karakter han hadde faat. Etpar av de modigste i klassen utrustet en eftermiddagsekspektion en dag ind paa det tomme lærerværelse, hvor eksamensprotokollene laa; men de opdaget kun de mystiske og uforstaaelige [137] tegn og ingen tal, – og Svend Bidevind var glad til.

Det kom nok for en dag – paa karakteroplæsningen!

*

Det var den 9de juli, blændende solblank formiddag. Opper skolebakken var der en høitidelig, søndagsklædt færdsel. Der kom byfoged Bech med frue, og Anton imellem sig; paa hjørnet traf de sammen med klokker Sørensen i sid, sort bonjour og metalglinsende floshat; ved haanden hadde han sin

lille Manddraber. Længere nede kom kæmner Ingebrigtsen med sine fem gutter; han medførte ogsaa hustru og tre døtre i side mammelukker og krumkam. Kæmner Ingebrigtsen kom altid med fuld eskorte, selv denne gang, da de fem saa inderlig tyndt havde tigget om at faa slippe at ha med jenterne! Der kom fruer med parasoller og sorte silkekjoler, madammer med hvite, stivede skjorter og wienersjaler i spids nedefter ryggen; byens to prester med hvitt slips og bløte silkehatter, embedsmænd og grosserere, skipperne i stive, blaa pjekkerter og med mægtige næver, skomakere og skræddere i fuld puds, blanke støvler og børstede hatter.

[138] Det var som kirkegang paa en søndagsformiddag. Men det var en tirsdag – og karakteroplæsning.

Guttene gik mellem mødre og fædre, tanter og bedsteforældre, vandkjæmmede og høitidelige, og var det ikke fordi der var alle aldere og størrelser iblandt dem, kunde man tro det var konfirmationsdag.

Svend Bidevind kom med far og mor. Han hadde bestaaet en kamp hjemme, for begge søstrene hadde tigget sig lov av mor til at faa være med, og det vilde han aldeles ikke. Som om der ikke var snak nok mellem guttene om at han «lekte med jenter», var «en jentedalt» osv.

Oppe i skolebakken møtte de skrædder Johnsgaard og kone med Morten imellem sig. Længere oppe støtte ogsaa kjøbmand Selmer til med Simon og hans to yngre brødre. Simon hadde fløiels trøie med blanke knapper.

– Det er nu bare glæden for Dem, hr. Selmer, sa skrædder Johnsgaard, – at gaa til denne høitid. De er vel nummer én alle Deres tre!

– Aa, svarte hr. Selmer smilende, – paa Simon er jeg jo sikker i saa maate. De to andre karene mine er vel mere tvilsomme.

– Saa Simon er saadan duks han! sa Svend Bidevinds far.

[139] – Ja, hr. amtmand, han pleier oftest være den første blandt sine.

Svendⁿ²³ Bidevind knep læberne sammen, – saa absolut sikker skulde nu Simon Selmer ikke være; det turde hænde at Anton Bech gjorde ham den nummer-én-pladsen stridig nok! Og Simon sin norske stil kom sletikke op imot Antons! Han hadde læst dem begge, Svend Bidevind.ⁿ²⁴

– Det er jo en stor fornøielse, hr. Selmer, sa amtmanden.

– Ja, ja! sa hr. Selmer og vendte sig til Svend Bidevind; han syntes vel han maatte si litt han ogsaa – om amtmandens søn –: Og nu skal det smake at faa ferier, Svend, ikkesandt?

– Jo tak! svarte Svend Bidevind.

– Ja, det er nu en herlig tid den skoletiden, sa hr. Selmer, – med de lange ferier. Og dem faar en jo hvadslags karakter en saa opnaar til eksamen!

– Ja, smaalo amtmanden, – det er som Guds regn det, den falder over retfærdig og uretfærdig!

Svend Bidevind gik og ønsket at hr. Selmer skulde forstaa at far nu mente at gjøre nar av ham – for

hovenheten hans! Aa, hvor han ønsket at Anton Bech skulde bli nummer én!

– Oppe i gymnastiksalen var der pyntet med grønne kranser. Midt paa den inderste ^[140]trævæg, over rektors talerstol, hang skolefanen. Entrestængerne var skubbet ind i en krok, hvor hesten, bukken og stigen ogsaa stod; alle ribbevæggene var overhængt med kranser, og bommen var heiset til taks. I to rader med en aapen midtgang imellem stod skolebænker opstillet. De begyndte alt at fyldes. Paa øverste bæk sat allerede kæmner Ingebrigtsen med sin kone og sine otte barn. Ellers havde de fleste sat sig beskedent paa de nederste bænkerader.

Amtmanden lot sin kone og Svend Bidevind sætte sig midtvejs i bænkeradene. Selv gik han helt op til lænestolene ved katederet, hvor lærerne og byens autoriteter havde sine faste pladser. Byfoged Bech sat der alt med Svenningsen, Bugge og Lange.

Men købmand Selmer med sine tre poder gik stoltelig op og tok plads paa første bæk ved siden av kæmner Ingebrigtsen, men paa den andre siden av midtgangen.

Der var en gaaen og kommen, søken efter plads, hilsen og nikken, men alt dæmpet, høitidelig, aldeles som i kirken!

Guttene selv sat stumme og trykkede. Det var som om deres egen gymnastiksal pludselig var blit nogenslags tempel – alt andet end det vanlige leven og spektakel med gymnastiklærer Olsen. Og al den megen hvisken mellem ^[141]forældrene og venlige tale til dem selv om ferier o. lign. gik dem forbi. Feriestemningen var endnu dæmmet op av den ventede karacterseddel; endnu hadde absolut skolen sit faste tak i dem, der de sat og grudde sig!

Der kom artianerne, alle i én flok, efter avtale, med duskluerne under armene – helt frem til lænestolene, hvor de gratulertes av dem deroppe i hele forsamlingens paasyn. Forældrene – hver paa sin kant nede imellem bænkene – reiste sig halvt op derved, skinte i øinene og nikket og smilte med, eftersom der nikkedes og smiltes deroppe ...

Tykke Wiers kom anstigende. Han brøt høitideligheten ved at gaa og snakke ganske høit med garver Svendsen, som gik sammen med ham opover, frygtelig genert. Elers avbrøtes høitideligheten av og til ellers ogsaa; f. eks. da fru Beeren kom med sine to hvitluggede tvillinggutter fra første smaaklasse, og den ene av dem ropte høit og lydt om at han «vilde sitte paa den kassen der», – pekende paa talerstolen.

Ind trippet de, store og smaa, salen fyldtes, der mumledes og hviskedes ...

Saa stod rektor Holst paa katederet. Klokken var præcis 10¹/₂, som der stod i indbydelsesskriftet.

^[142] Der blev dødsstille i salen, og pedel Ibenfeldt nede ved døren hadde sin møie med paa taaspidsene og hviskende at faa bragt nogen efternølere til sæte.

Rektor Holst stod litt paa vanlig vis, vuggende sig i knærne og med de store øine ransakende utover. Da efternølerne og pedel Ibenfeldt var kommet til ro, og stilheten var absolut, rømmed han sig og begyndte.

Rektor Holst holdt aldrig lange taler. Det gik kort, dæmpet og urokkelig alvorlig gennem det almindelige om skolen og over til artianerne, som fik sin formaning og sin tale om at de nu «skulde ut i livet». Og artianerne stod og pillet paa silkeduskene med sænkede hoder.

Saa bar det nedover klasserne.

For hver ny klasse sa rektor etpar ord om dens flid og fremgang i almindelighet, og saa læstes karaktersedlene op; én for én kom guttene frem efter nummerne, stod foran talerstolen, mens hovedkarakter, ordenskarakter og opførselskarakter læstes op over det mere eller mindre syndige hode.

6te middel med middelskole-eksamen fik jo sine ekstra bemerkninger.

Svend Bidevind hadde ondt i maven.

– 5te middelklasse! læste rektor.

Et øiebliks stilhet. Svend Bidevind bøide ^[143] sig over sin smertende mave, – endnu hadde han jo nogen frist, først de almindelige ord, saa Simon og Anton og ...

Han fór sammen: Rektors stemme uttalte hans navn, uten spor av almindelige ord ...

Han sanset sig ikke straks; det fór igjennem ham, om rektor skulde ville – i alt folkets paahør – gi ham en straffetale for alt galt iaar ...

– Nu Svend, ropte rektor Holst igjen og saa ransakende nedover bænkene. Amtmanden oppe ved lænestolene reiste sig og saa strengt ned mot Svend Bidevinds plads.

Med svigtende knær, hvit av angst, næsten sjanglet Svend Bidevind opover midtgangen.

Rektor stod med karakterseddelen i haanden. Han saa et øieblik over den ned paa Svend Bidevind, der var stanset foran ham. Saa læste rektor:

– Hovedkarakter udmerket godt 1,35. Opflyttes i 6te middelklasse som nummer 1.

Rektor rakte seddelen ned. Svend Bidevind tok den ikke.

– Nu vims! sa rektor, – du faar ta seddelen din!

Papiret rystet i næven paa Svend Bidevind. Han glemte at bukke som de andre, blev staaende litt og stirret paa rektor.

Men rektor læste rolig videre:

^[144] – Simon Selmer!

Da Svend Bidevind vendte sig for at gaa, møtte han Simon Selmers sure fjæs – og i det samme fik han et glimt av hr. Selmer paa førstebænken.

Da først gik det op for Svend Bidevind at han var blit nummer én –!

I et eneste, vældig skinnende smil gik han nedover til mor.

Noter

- [n1.](#) Svenningsen] *rettet fra: Svenningen (trykkfeil)*
- [n2.](#) i] *rettet fra: li (trykkfeil)*
- [n3.](#) fortvilede] *rettet fra: ortvilede (trykkfeil)*
- [n4.](#) overlærer] *rettet fra: over lærer (trykkfeil)*
- [n5.](#) han] *rettet fra: har (trykkfeil)*
- [n6.](#) Bidevind] *rettet fra: Bide vind (trykkfeil)*
- [n7.](#) – Han] *rettet fra: Han (trykkfeil)*
- [n8.](#) Regneboken] *rettet fra: Regnebokens (trykkfeil)*
- [n9.](#) forbi] *rettet fra: forbt (trykkfeil)*
- [n10.](#) Han] *rettet fra: Haa (trykkfeil)*
- [n11.](#) stund.] *rettet fra: stund, (trykkfeil)*
- [n12.](#) dette.] *rettet fra: dette (trykkfeil)*
- [n13.](#) forskjellig] *rettet fra: forkjellig (trykkfeil)*
- [n14.](#) høit] *rettet fra: høilt (trykkfeil)*
- [n15.](#) Anton] *rettet fra: Auton (trykkfeil)*
- [n16.](#) Anton] *rettet fra: Anten (trykkfeil)*
- [n17.](#) Vilhelm] *rettet fra: Vilhelms (trykkfeil)*
- [n18.](#) lys.] *rettet fra: lys (trykkfeil)*
- [n19.](#) Valencia.] *rettet fra: Valencia (trykkfeil)*
- [n20.](#) blev] *rettet fra: blav (trykkfeil)*
- [n21.](#) Søren] *rettet fra: Soren (trykkfeil)*
- [n22.](#) frem.] *rettet fra: frem (trykkfeil)*
- [n23.](#) Svend] *rettet fra: Skend (trykkfeil)*
- [n24.](#) Bidevind.] *rettet fra: Bidevind, (trykkfeil)*